

15. februar 2003

ORGAN FOR MENTAL, SOSIAL OG ØKONOMISK NYORIENTERING

Kr. 10,-

68. årgang

Nr. 2

VÅRT MÅL: Et fritt levende selvvirksomt samfunn
VÅR METODE: Selvkontroll og hensynsløs, men objektiv kritikk
VÅRT MIDDEL: Ny livsorientering bygget på Kristusimpulsen

MOTTO: Riv ned alle gjerder som skiller menneskene og hindrer dem fra å oppleve og erkjenne våre dype fellesinteresser innenfor vårt felles samfunn. Frem med helhetsfølelsen og totalitetsbevisstheten. Ned med partipolitikken og klassekampen. Frem med det frie levende selvvirksomme samfunn.

Åpent brev til statsminister Kjell Magne Bondevik

NORGE OG IRAK-KRISEN

I et innlegg i Dagbladet nylig uttrykte du din uro over faren for krig i Irak. Det er mange av oss som er alvorlig bekymret over den vei USA ser ut til å ha valgt på forhånd, lenge før FN's våpenrapport ble avlevert av Hans Blix, nemlig krigens vei. USA har ifølge militære kilder alt informert både Israels statsminister Ariel Sharon og andre statsledere om sin beslutning om å gå til krig for "å avvæpne Saddam Hussein", som det heter i det militære språket, helt uavhengig av det FN beslutter. I sin tale til nasjonen 28.januar 2003 sa George W. Bush bl.a. at i den situasjonen verden nå befinner seg i, er USA å regne som Guds gave til verdenssamfunnet.

KRISTENT LIVSYN

Det er bemerkelsesverdig at en statsminister fra et politisk parti som hevder å ha et kristent grunnsyn, synes å kunne godta krig som løsning av et problem som bare kan løses med dialog og langvarige våpeninspeksjoner. Det gjorde det mulig for F-16-jagere fra Norge å angripe en bunkers i Afghanistan nylig der 18 menensker ble drept, visstnok soldater i den afghanske krigsherren Hekmatyars hær, en tidligere støttespiller for USA, som ha denne mannen milliarder av dollar til å bygge om mujaheddinstyrker (se mer om dette senere).

Det tok hele to år å avvæpne Sør-Afrika i forbindelse med deres atomvåpenprogram. En kapasitet på konfliktløsning som Johan Galtung, kunne ha gått inn i denne Irak-krisen og kommet frem med noe nytt og kreativt for å løse problemene, slik han har gjort verden over. Det var Galtungs idé å bruke en sannhetskommisjon i Sør-Afrika etter apartheidregimets fall isteden for å bruke den sedvanlige "øye-for-øye"-mentaliteten og hevne seg over de tidligere overgriperne mot den svarte befolkningen.

Du synes heller ikke å ha særlig mye til overs for pasifistene, selv om Gandhi viste hele verden at en ikke-voldelig aksjon førte til at kolonimakten Storbritannia måtte krysse til kors for India. Ghandi vis-

te altså et mer kristent sinnelag enn mange av de som selv utnevner seg som kristne i dette landet og i utlandet. Den personen du hevder å bygge ditt livssyn på, mannen fra Nasaret, viste oss også hvilken vei man skal gå i slike kriser.

Som statsminister burde du også lytte til hva Nelson Mandela sier om George W. Bush's utenrikspolitikk. Mannen som satt 25 år i enecelle under apartheid-styret i Sør-Afrika (som norske tankredere forsynte med olje gjennom hele perioden uten at Norge gjorde noe med dette), er verdt å lytte på når han sier at Bush er i ferd med å sette i gang et nytt holocaust ved å angripe Irak.

USA'S ROLLE – EN STUDIE I RÅ MAKT

USA benytter en simpel polemikk for å presse nasjoner over på sin side: enten er du for oss, eller så støtter du terroristene. Denne Bush-doktrinen ligger som en mare over verdenssamfunnet fordi det fratar enhver en av demokratiets viktigste grunnstener, nemlig retten til å ha et annet syn enn det Bush representerer. Det er betenkelig at Bush i forbindelse med sin tale til nasjonen nylig får stående applaus for alt det han sier, også det at USA er Guds gave til verdenssamfunnet. Det minner om forholdene i land USA ikke ønsker å sammenlikne seg med: Kim Il Sung's Nord-Korea, der han ble hyllet nesten som en ufeilbarlig guddom, eller i andre kommunistnasjoner som for eksempel gamle Sovjet under Stalin, Romania under Ceausescu eller Albania under Enver Hoxha. Her reiste folk seg og klapet for hvert ord de sa. For ikke å snakke om Tyskland under Hitler. Her turde heller ingen å komme med åpen kritikk mot despoten som hadde bl.a. dette som sitt livsmotto: Er du ikke med meg, er du mot meg.

USA's rolle i verden i dag viser en nasjon som har andre agendaer på dagsordenen enn "avvæpning av land med masseødeleggelsesvåpen." Gjennom historien har USA vist at de støtter de diktatorer som passer dem, slik også med Saddam Hussein på 80-tallet. Da var Hussein en venn og fikk massiv støtte i form av dollar og teknologi til å bygge

opp sine våpenarsenaler av alle slag. Den gang var Iran den store fienden. Saddam Hussein passet da inn i det amerikanske bildet av en diktator som Amerikas venn, slik også med Pinochet i Chile og lederne for regimene i bl.a. El Salvador og Nicaragua. I disse landene støttet CIA utallige overgrep, arrestasjoner og likvidasjoner av opposisjonelle. Faktisk var CIA en ivrig støttespiller også i forbindelse med styrtingen av Indonesias president Sukarno. I 1990 avslørte den amerikanske oppsøkende journalisten Kathy Kadane omfanget av den hemmelige amerikanske medvirkningen til massakrene i 1965-66 som gjorde det mulig for Suharto å gripe makten. Amerikanske tjenestemenn utarbeidet en liste på 5000 kommunistiske arbeidere som ble utlevert til den indonesiske hæren og amerikanerne krysset av navnene på de som etter hvert ble henrettet eller fengslet. En annen metode var å spre falske rykter om Sukarnos forræderi og brutalitet. En slik desinformasjon har vært benyttet i mange land der USA har intervernert eller okkupert.

USA støttet Suharto med milliarder av dollar. Landet er blitt kalt "mønsterelven" i amerikansk politisk terminologi. Det var derfor Suharto kunne starte sine massakrer på det opprørske Øst-Timor. Henry Kissinger var en viktig samarbeidspartner og rådgiver i denne sammenheng.

På øya Bali, som også tilhører Indonesia, ble minst 80 000 mennesker drept i forbindelse med at Sukarno skulle styrtes, også dette med amerikanske støtte. Den svenske ambassadøren i Jakarta hadde stått bak undersøkelsene av disse massakrene. Bakgrunnen for drapene var bl.a. at mange av dem var medlemmer av en eller annen fagforening som ble regnet for å være kommunistisk. Bali er i den senere tid blitt kjent for en bombeaksjon som drepte rundt 200 mennesker. Dette blir kalt terrorisme. Hva skal man da kalle drapene på de 80 000 på 60-tallet?

I dag er Øst-Timor som kjent blitt fritt. Og Nobels Fredspris er blitt utdelt til de som sto bak denne frigjø-

Økologisk regnskapsføring

Formålet med økologisk regnskapsføring er å bidra til å sikre at miljøets kapitalbase, som den økonomiske produksjon og menneskets velferd vil trenge også i fremtiden, ikke blir tankeløst forbrukt i vår tid. Uttømmingen av Storbritannias oljeleier i Nordsjøen gir et klart eksempel på denne type tankeløst forbruk (til høyre).

Økologisk regnskapsføring tar sikte på å overvåke de avgjørende økonomiske funksjoner som berører miljøet: næringslivets ressursforbruk, fjerning av avfall fra næringslivet, og de tjenestene som skapes direkte fra miljøet. Såfremt det er mulig, blir disse funksjonene sett i forhold til vanlig regnskapsføring, via kostnader og priser. Den endelige målsettingen er i samsvar med Brundtland-rapportens anbefaling, som sier: «Når ressursene og data tillater det, er det behov for en årlig rapport og et revidert regnskap når det gjelder forandringer av miljøets kvalitet og i nasjonens beholdning av naturressurser, for å supplere det tradisjonelle, årlige finansbudsjett og planen for økonomisk utvikling».

Det har skjedd stor fremgang de siste årene når det gjelder økologiske regnskapsmetoder. I Europa har Norge, Frankrike og Nederland utviklet avanserte databaser for miljøet, og flere land

planlegger å gjøre det samme. Både Norge og Frankrike har dessuten utviklet omfattende regnskapssystemer for disse dataene. Land i den tredje verden, som for eksempel Indokina, er også i ferd med å få en økende forståelse for den livsviktige betydningen av det som er igjen av naturressursene deres. Men ennå har ikke denne forståelsen greid å sette ned tempoet i ødeleggelsen av dem i vesentlig grad.

Det krever både mye tid og betydelige investeringer å utvikle fullgode økologiske regnskaper, som den norske erfaringen har vist (til høyre). En slik utvikling har avgjørende betydning, men bør likevel ikke føre til at man utsetter nødvendig og påtrengende viktige beslutninger om miljøvern og fornyelse. Det foreligger allerede klare grunner til å sette i gang et stort program for investering i fornyelse av økosystemene, spesielt i ørken- og skogområder som er i forfall, selv i tilfeller der det økonomiske utbyttet ved slike aksjoner er tvilsomt eller kan la vente på seg. Som direktøren ved Indias Senter for vitenskap og miljø, Anil Agarwal, har uttrykt det: «Vi kan ikke tillate at brutto nasjonalproduktet ødelegger brutto naturprodukt. Å bevare og gjenskape naturen er blitt vår høyeste prioritet.»

Pengeseminar i Tyskland sommeren 2003

«Money Moves» – away from Greed og Scarcity, er tittelen på et engelskspråklig symposium 5.–7. juli 2003 i Lebensgarten Ecco-village, Steyerberg, Tyskland. Blant foredragsholderne er dr. Hazel Henderson, USA og Dr. Margrit Kennedy, Steyerberg. Kontakt info@lebensgarten.de for nærmere informasjon.

Samfunnsliv

Sosialpsykologisk avis

Organ for folkebevegelsen
for ny livsorientering
(Tidligere Samfundspartiet)

Bertram Dybwad Brochmann
grunnlegger

Dag Ove Johansen
8200 Fauske
tlf. 756 42 754

E-post: dagoj@online.no
redaktør

Grunnlagt
1931

Med i redaksjonen

Astrid Strømme
Indre Sædal 16
50 44 Nattland

Anders Ryste
disponent og
hjelperektor
6150 Ørsta

Ved innbetalinger benyttes
NB!
Postgironr.: 0532.08.40645

Internett: <http://home.online.no/~dagoj/SAMFLIU.HTM>
eller direkte link <http://samfunnsliv.freeservers.com>

*Samfunnsliv
trenger
din støtte*

—

*bruk
giroen*

LEDER -

NY PENGEBEVEGELSE UNDER UTVIKLING?

«Global bærekraftig utvikling krever livsorientert undervisning og oppdragelse» Arne Næss

I sommer skal det arrangeres et **to-dagers seminar (5.–7. juli) i Le-gensgarten økolandsby i Steyerberg i Tyskland**. Dr. Hazel Henderson fra USA skal holde foredrag utenom Margrit Kennedy. Kennedy er fra selve stedet hvor seminaret skal avvikles.

Margrit Kennedy har skrevet boken *Det nye pengesystemet*. Boken forklarer hvorfor det økonomiske systemet før eller siden skaper uholdbare forhold for oss mennesker, som trusselen om klimakatastrofe og økende krigsfarer.

Kennedy går dessuten inn på hva som egentlig er vekst. Tall kan ikke vokse, ikke penger heller, sier hun. Kennedy poengterer også den belastning det er for naturmiljøet med et pengesystem som uavlatelig krever vekst (som altså er kunstig og innbilt fordi tall ikke kan vokse). Det blir spennende å få høre henne i sommer...

Dr. Hazel Henderson er mindre kjent hos oss. Men så vidt det vites er hun så absolutt beslektet med BDB sine tankebaner. Hun forstår også at den måten pengeøkonomien er bygget opp på overbelaster den økologiske balansen.

A/S Landbruksforlaget gav i 1994 ut boken *Ny økonomi*. Forfattere: Jan Gjerdåker, Trygve Refsdal og Erik Solheim. Boken anbefales! Også denne boken er beslektet med Totalitetsøkonomien til Brochmann. På side 181 heter det at det er nødvendig med et pengesystem som tar vare på rikdom skapt av **reelle varer og tjenester**, framfor rikdom skapt av spekulasjon og uproduktive papirtransaksjoner...

I 1992 kom boken *Fra vekst til utvikling* ut på J. W. Cappelens Forlag AS i samarbeid med Senter for Ny Økonomi (SNØ), tlf. 041-71155. Jacob Boman-Larsen, leder for SNØ har vært fagkonsulent for boken. Forøvrig heter hovedforfatteren til boken Paul Ekins. Ekins har i egenskap av direktør for The Other Economic Summit (Toes) spilt en viktig rolle i den verdensomspennende bevegelsen for ny økonomi som på 80- og 90-tallet også gjorde seg gjeldende i Norge. Blant annet var James Robertson, forfatter og foredragsholder og konsulent i emner som alternativ fremtid, økonomisk og sosial forandring i Bergen på Handelshøyskolen og snakket om ny økonomi. Bergens Tidende presenterte den nye måten å forstå økonomi på i avisen.

Forøvrig var Eirik Myrhaug på 80-tallet flere ganger i Bergen og holdt foredrag om den økologiske økonomien. Dessuten deltok han i en rekke radioprogrammer, foruten i debatt i Studentersamfunnet om den økologiske økonomien. Det er vel ikke uriktig å si at han kanskje er opphavsmannen til begrepet økologisk økonomi.

Selv var jeg også på 80-tallet svært opptatt av BDB's nye økonomi-syn. I mitt tredje år på lærerhøgskolen tok jeg biologi som spesialfag. Der ble min interesse for økologien for alvor vekket. Derfor var det siden naturlig å arbeide for å fremme en mer økologisk tenkemåte. Konkret skjedde dette i radioprogrammene *Tankenytt* og *Miljøaktuelt* som gikk utover Stor-Bergen i ca ti år. Økonomiprogrammer som gikk på luften med jevne mellomrom. Alle programmer ble redigert av meg.

På 80-tallet gikk kvinnemessa «Klart vi kan» av stabelen i Bergen. En av messens teser var at kvinner også kunne arbeide ideologisk. Det ble også gjort med konkretisering av den økologiske økonomien med bilder, illustrasjoner, avisutklipp, dikt, anekdoter etc.

Sammen med Elisabeth Holt dro jeg også i gang kurs, etc. som ble utviklet i regio av Fremtiden i våre hender. Ny økonomi ble flere ganger behandlet på seminarer o.l. Det var forøvrig i disse årene at Erik Damman kom med boken *Pengene eller livet*.

Legg merke til at seminaret om den nye pengebevegelsen skal avvikles i en økologisk landsby. Således har du muligheter til å lære noe om pengebevegelsen, foruten finne ut noe hva og hvordan en økologisk landsby er og står for!

Astrid Strømme

PS: Sitatet som står under overskriften er interessant! Den kan tolkes i favør av BDB's nye livssyn...

□ as

Sommertreff 2001 Lillehammer

Muntre sideblikk på hendelser i Praha

Av Svein Otto Haffen

Ved toppmøtet i NATO ble verdens oppmerksomhet fokusert om Praha. 2500 offisielle gjester arriverte. Blant dem 46 stats- og regjeringssjefer, som ble pyntelig fordelt i diverse topphotellers luksussuiter. Med president George Bush sentralt residerende i det kjempestore Hilton-hotelllets toppetasje. Når George skulle transporteres, kom flere ut å kjøre. Han krevet 50 biler rundt seg! Megalomanien har mange former. Naiviteten likeså. De statlige radio- og tv-stasjoner fikk streng beskjed om ikke å røpe presidentens tilholdssted. Privatsenderen NOVA, opplyste om det daglig. Med en daglig bilkortasje på 50 biler, fant man intet grunnlag for hemmelighets-kremmeri.

Skjult lik fluelarvene i gulostens hemmelige ganger, ble Praha invadert av hemmelige agenter fra CIA og andre hemmelige tjenester. Bare i

Hotel Hilton, ble ca 200 av dem hemmelig inkvartert. George trenger tilsyn.

Forhåndsryktene om NATO-ledernes forestående død – og Prahas undergang ved et voldsomt terrorist-luftangrep, var sterkt overdrevet. I Praha ble kongressenteret ikke bombet, de fryktede terrorangrepene uteble. Demonstrantene skuffet de overspentes forventninger. Antall og aggresjonsfrekvens ble mindre enn fryktet.

Til gjengjeld økte spenningsforholdene i kongressenteret. Toppmøtet ble veltalende intonert av president Vaclav Havel, og tonet ut i en appell om samarbeide over landegrensene. Dette virket som stikkord for president Bush som raskt grep ordet og fastslo hvordan kursen skulle legges. Slik at ingen skulle være i tvil om hvem som ville være kaptein – både under og etter møtet. For amerikanerne anført av Bush, ble 11. september 2001 gjennomgangstemaet. Og restene av World

Trade-senteret ble drøvtygget, til det smakløse. I bestrebelsene for å innsirkle hele NATO-kretsen i en felles strategi, innsiktet mot terrorismen. Som ventet gikk Bush raskt over til sitt yndlingsstema: Saddam Hussein. Presiserte at denne på den ene eller andre måten skal avvæpnes. Brukte videre mange ord på den gamle historie. Da Bush så raskt anslo tonen og så ofte gjentok det gamle refreng, ble neppe noen overrasket over at hele toppmøtet ble gjennomstyret av de evige gjentakelsers fraseologi. Om Saddam H. derved blir sendt til de evige jaktmarker, er lettere sagt enn gjort.

Redaktører 2003

JANUAR: Dag Ove Johansen
FEBRUAR: Astrid Strømme
MARS: Dag Ove Johansen
APRIL: Astrid Strømme
MAI: Dag Ove Johansen

JUNI: Astrid Strømme
AUGUST: Dag Ove Johansen
SEPTEMBER: Astrid Strømme
OKTOBER: Dag Ove Johansen
NOVEMBER: Astrid Strømme
DESEMBER: Dag Ove Johansen

Eit nytt pengesystem

Du skriv mykje i Møre-Nytt, sa ein treffing. Sist skreiv du om eit nytt pengesystem. Men korleis kome over frå det gamle og velbrukte og over til eit nytt og uprøvd? Går det an å bygge bru over frå det gamle til det nye?

Pengesystema er i alle land eit teknisk spørsmål. Pengesystemet byggjer på oppfinningar. Særleg har jødane, som i sin diaspora måtte rømme frå land til land, vore dugande pengeteknikarar. I mange land måtte dei gjerde seg inne i gettoar i otte for dei som kalla seg spanjolar, polakkar, tyskarar og franskmenn. Men det var ille. I slike høve kom den jødiske intelligensen og store oppfinnsomheita til nytte. Obligasjonar, vekslar og sjekkar er jødiske oppfinningar. Med slike handelspapir kunne det handlast, sjølv over stengde grenser. Børs-handelen har jødisk opphav. Kva den nye IT-handelen vil utvikle seg til, får tida vise; men alt fast på at gullsmedane var dei fyrste som let smykka sine vandre som gjeldsbevis.

Jødane var også dugande handverkarar. Hatet imot dei skriv seg oftast frå rikdom ved handel. Handel vart eit nytt yrke. Gjennom mange, lange tider var jord og jordegods det einaste verdfulle, ikkje kroner og øre, eller dollar og pund. Men under slike tilhøve vart det skralt med utvikling. Handelen har sett fart på samfunnet. Kort sagt kan ein seie, at takka vere jødane, har vi etter kvart fått ei ny global verd.

Men korleis i dag leggje bak oss eit handels- og pengesystem som etter alt å dømme er blitt ubrukeleg, eit system som ved ca kvart 30. år endar med krakk og konkursar?

Konkursar og krakk fekk vi i 70–80-åra. Det same fekk vi i 30-åra, og i dag skjelv børsane for nye stengde

dører. Politikarane kollapsar. Dei ser seg inga anna råd enn å «skape» lønnsame krigar. Krigar som øydelegg ei veksende vareoverflod og dermed hjelper til med å halde pengeøkonomien (fiktivøkonomien) oppe. Men krigar tolest ikkje lenger! Iallfall ikkje verdskrigar. Den tekniske krigsteknikken gjer vinning og tap umogeleg. Kloten menneska lever på, blir pulverisert.

Jødane på Kristi tid hadde også pengar og pengehandel. Dei kalla myntane sine for talentar. Bruken av talentar i handelen sette fart i varebyte og samkvem, men Kristus sa til dei: Det fylgjer med ein stor risiko ved talenthandel. Talentane som eit symbol vert lett forveksla med vara som skal bytast!

Dette var det han såg, då han jaga ut børspekulantane or tempelet. Børsspekulasjonen legg opp til ein tilstand i kulturen der menneska blir gjorde til slavar for avguden Mammon. Spekulasjonen fremjar hat og misunning, vald og ukultur.

Men Kristus vart ikkje høyrd. Ikkje den gongen og heller ikkje no i vår tid. I staden har vi laga oss ein tenkt Kristus langt over skyene.

Men berre det tenkte, er liten hjelp i, så lenge både styresmakter og ein-skilde i vår handel, vrakar røyndommen som er lagd inn i Kristi ord. Tru det eller ei. Kristi ord gir løysinga på eit

nytt pengesystem. Han syner vegen over frå alt som er gammalt og ubrukeleg og til det nye, såvel på det politiske planet som på pengeplanet.

a.r.

Åpent - - -

ringen. Det skjedde på tross av USAs enorme støtte til en diktator i Indonesia, som undertrykte Øst-Timor med nådeløs og brutal hånd. Det er viktig å merke seg at pådriverne i planleggingen av et angrep på Irak, Storbritannia og USA, var og er de største våpenleverandørene til Indonesia, verdens største muslimske nasjon.

Selv om Kambodsja var nøytralt under Vietnamkrigen bombet amerikanske B-52-fly landet slik at nærmere 600 000 bønder ble drept.

I Laos, som ble benyttet som treningsfelt for amerikanske fly under Vietnamkrigen, dreper eller lemleser klasebomber, som ligger spredt overalt, hvert år omkring 20 000 mennesker. Laos er et knøttlite land som aldri var med i Vietnamkrigen. Klasebombenes terrorkrig vil fortsette ennå i mange år i Afghanistan etter at den såkalte krigen mot terror er avsluttet (om den noensinne vil bli det).

Det var en av Bush seniors hauer Donald Rumsfeld (i dag sitter han også som Bush juniors utenriksminister, en mann offentlig håner Tyskland og Frankrikes standpunkt i Irak-krisen) som var i Bagdad i 1988, ikke lang tid etter Husseins gassing av 5000 kurdere. Vi hørte aldri et fordømmende ord om denne gassing fra amerikanske myndigheter. Iraks Saddam Hussein var en langt større fare for naboland og "verdensfred" den gang enn han er nå, kneblet av ufattelige sanksjoner siden 1991 og daglige bombeaksjoner i den såkalte "Flyforbuds-sonen", som ikke er sanksjonert av FN,

men en ren britisk og amerikansk oppfinnelse.

Ifølge amerikanske og britiske aviser var det Donald Rumsfeld som beordret økningen av bombeaksjonene i flyforbuds-sonen for å bryte ned Iraks forsvarsverker og muligheter for kommunikasjon i sør. Dette vil lette en amerikansk invasjon fra Kuwait. Derfor er målene ikke lenger bare militære men også sivile: bl.a. fiberoptiske kabler og kabelgater og stasjoner som forsterker kabelsignaler. 1. desember 2001 meldte den amerikanske sentralkommandoen at de hadde bombet irakiske militære mål i Basra. En bombe traff parkeringsplassen til Southern Oil. 23-årige Mohammed var på vei forbi anlegget på vei til mekanikerjobb et annet sted. Han ble truffet av bombesplinter og drept momentant. 6-årige Yassir bor sammen med foreldrene på den andre siden av gaten fra Southern Oil. Han og faren var utenfor huset sitt da bomben traff. Gutten ble alvorlig skadet da han fikk bombesplinter i magen. Etter åtte dagers kamp på sykehuset, som mangler grunnleggende utstyr og medikamenter på grunn av sanksjonene, lyktes det å redde livet hans.

Mor til Mohammed sa til en journalist:

"Dere snakker om krigen som skal komme. For meg har krigen begynt for lenge siden."

Militært mål? Nei, sivilt mål! USAs taktikk er å ydmyke det irakiske folk gjennom daglige bombing i flyforbuds-sonene. De siste månedene har det vært en tredobling av antall bombeangrep i Sør-Irak.

Det er derfor ingen overraskelse av brigadegeneral William Looney,

US air force, leder for bombingene av Irak, uttalte seg på denne måten:

"De vet at vi eier landet deres... vi dikterer hvordan de lever og snakker. Og det er det som er flott med Amerika akkurat nå. Det er bra, særlig når det er en masse olje der ute som vi trenger."

I 1992 viste en kongressrapport at president George Bush senior og hans øverste rådgivere hadde gitt ordre til en dekkasjon for å skjule sin hemmelige støtte til Saddam Hussein og de ulovlige våpenforsendelsene som ble sendt til ham via tredjeland. Blant forsendelsene var ingredienser til biologiske våpen: botulisme utviklet hos et selskap i Maryland, autorisert av Handelsdepartementet og godkjent av Utenriksdepartementet. Miltbrann fikk de fra Porton Down-laboratoriet i Storbritannia.

USA hadde faktisk planlagt en invasjon av Afghanistan alt i 1979. Dette gjaldt planene om å trygge en fremtidig oljeledning gjennom Afghanistan. Bakgrunnen for dette var følgende:

I sekstiårene vokste det frem en frigjøringsbevegelse i Afghanistan rundt People's Democratic Party of Afghanistan (PDPA) som opponerte mot kong Shars eneveldige styre og styrtet regimet til kongens fetter Mohammad Daud i 1978. Både New York Times, Wall Street Journal og Washington Post skrev i begeistrede ordelag om PDPD. Den nye regjeringen skisserte et reformprogram som omfattet avskaffelse av føydalmakten på landsbygda, religionsfrihet, like rettigheter for kvinner og

■ forts. side 8

Konfliktløsning – ikke krig

Af Jan Øberg

Uanset hvilken holdning, man iøvrigt har til EU, kan vi europæere ikke være bekendt at sidde og blot vente på at blive tilskuere til Bush-regimets krig, der uundgåeligt vil få omfattende konsekvenser også for Europa. EU-lande eller EU som helhed må nu tage et mæglingsinitiativ i konflikten mellem Irak og USA. For der bliver krig, hvis krigen er den eneste plan på bordet. Her følger ti forslag på vejen til en løsning:

1) Hurtigst muligt fastlægges en progressiv udenrigs- og sikkerhetspolitikk over for Irak og dets folk, ikke kun Saddam Hussein. Sanktionspolitikken, som kun USA ønsker, er et folkemord på irakerne, der ikke har de tilsigtede politiske effekter.

2) Indsamle fakta og viden gennem uafhængige eksperter og mediers besøg i Irak. Giv økonomisk støtte til forbindelser og dialog mellem Irak og EU-landene på mange niveauer – forskere, læger, lærere, folkelige bevægelser, kvinder, præster, social- og kulturarbejdere. Vi må lære hinanden at kende som mennesker.

3) Opmuntre erhvervskredse til at handle med og investere i Irak. Der er gigantiske muligheder i det land, og det er i Europas interesse, at USA ikke sætter sig på det hele.

4) Genoprette ambassader så hurtigt som muligt og bemane dem med EU's mest selvstændige og kreative diplomater.

5) EU bør fremlægge sine krav til Irak som betingelse for at, senere, se bort fra de USA styrede FN-sanktioner og senere, åbne normale diplomatiske, økonomiske og kulturelle forbindelser med Irak. Irak skal naturligvis afruste sine eventuelle masseødelæggende våben, men ikke ydmyges politisk og kulturelt som hidtil.

6) Oprette en kontakt/mæglingsgruppe gerne sammen med Rusland, Kina og få påbegyndt det majsommelige arbejde med at finde løsninger gennem forhandling.

7) Tage initiativ til en regional

konference med den europæiske OSCE-proces som forbillede. Konferencen skal koble det irakiske problem sammen med Mellemøstens spørgsmål og Israel-Palæstina-problemet.

8) Udvikle en ny sikkerhedsordning for regionen. En sådan burde sigte på at nå et meget lavere rustningsniveau, skabe alternativ militær sikkerhed, ikke-volds-forsvar, forsoning, demokratisering og fred i hele området. EU-landene bør afbryde al våbeneksport og gennemtvinge, at hele Mellemøsten, inklusive Israel, bliver en zone fri for masseødelæggende våben sådant som FN's Sikkerhedsråd har besluttet for længe siden i resolution 687.

9) EU bør informere FN om alt, hvad man gør, men ikke lade sig afskrække af, om Bush-regimet er ue-

nig. 10) Men hvad skal vi gøre med Saddam Hussein? Spørgsmålet er galt stillet! Trusler mod ham bør det svarere at opnå det samarbejde, som mægling kræver. Det øger også irakernes opslutning bag ham. Jeg ved fra et besøg i landet, at selv de der er kritiske over for Saddam, ikke vil have en amerikansk installeret regering af irakere i udlandet eller af amerikanere.

Hvis det irakiske folk ikke ønsker Saddam, må disse godt og vel 20 millioner selv vælte ham. Det kan kun lykkes ved det stik modsatte af krig, nemlig ikke-voldelig kamp – som det skete mod Sovjet i Polen og Tjekkoslovakiet, Shahen af Iran, Pinochet i Chile, Marcos i Filippinerne og Milosevic i Jugoslavien. Det er ikke nok at være imod krig, heller ikke en fredsbevægelse. Krig afværger man ved at have bedre ideer end krig. Og så må du såmænd gerne undre dig over, at disse i og for sig banale forslag overhovedet ikke diskuteres internationalt eller i Danmark, og at vi heller ikke har haft en folketingsdebat. De, der vil krig, ønsker ikke en anden debat om Irak.

Indlægget, der har vært bragt i MetroXpress, Århus den 29.11. 2002, bringes her med forfatterens tilladelse.

Fra: Kaos mot bevissthet:

Hva er så krig et uttrykk for?

– for kollektiv angst, som skaper kollektiv aggresjon, og når fenomenet ikke forstås, trengs en ytre konkret syndebukk som aggresjonen kan utadprojiseres på. Syndebukkmentaliteten gir seg utslag på alle plan i samfunnet. Vi ser det som uvennskap, i klikkmentalitet, som organisasjonsmotsetninger, i det politiske partisystemet, i nasjonale motsetninger og i blokkdannelse, f.eks. Øst/Vest. I siste tilfelle er det en kjempepropaganda på begge sider for å opprettholde forestillingen om den andre som stor nok synde-

bukk tilsvarende ens egne våpenarsenaler slik at deres størrelse kan forsvares.

Alle våpnene, kapprustningen, terrorbalansen og krigene er ytre manifestasjoner av menneskenes indre konfliktstoff. Det er derfor de fleste fredsarbeidere blir så slitne med årene. De er seg ikke bevisst at de bruker sin energi på menneskenes negative krefter. Om de ikke sørger for å tilføre seg selv positiv kraft/energi, så må de nødvendigvis bli avkreftet.

Bent Edsberg

Pengevirke 4-2002:

Livskvalitet

Kampen for selvstændighed, fællesskab og sammenheng i en splittet verden

Af Dennis Payall

Efter 2. verdenskrig har den vestlige verdens industrialiserede lande oplevet et halvt århundrede i ubrudt vækst. Levestandarden er blevet meget forbedret, og i lyset af denne fremgang kunne man mene, at der burde være skabt et solidt fundament for personlig lykke og tilfredshed.

Men det viser sig at være problemfyldt at komme til en forståelse af begrebet livskvalitet, da samspillet mellem ydre faktorer, som økonomi, bolig og sikkerhed langt fra altid danner fundament for en positiv vurdering af livskvalitetens indre faktorer, som f.eks. selvværd og lykke.

Målbare faktorer

At den økonomiske faktor kun kan være et delaspekt er indlysende, og da der ligeledes er politiske og økonomiske interesser forbundet med et parameter som livskvalitet, har man interesseret sig særligt for at finde pålidelige og målbare faktorer, der kunne gøre det muligt at hæve betragtningerne over i et mere objektivt lys.

Der hersker fortsat stor uenighed om, hvorvidt den materielle fremgang, som den vestlige verden har oplevet, egentlig har bidraget positivt til den generelle livskvalitet, og i hvilket omfang det materielle grundlag strækker sig ind på subjektivitetens område.

Studiet af de subjektive faktorer er forbundet med forståelsen af mennesket som socialt og åndeligt væsen, og her kommer forskningen ind i et rammeområde, hvor vi stadig mangler væsentlig grundforskning, for overhovedet at nærme os en betydende forståelse.

Undersøgelser i den vestlige verdens industrilande viser alle stigende statistikker for selvmord, alkoholisme, stofmisbrug, psykosomatiske sygdomme, kriminalitet og vold, og i lyset af disse alvorlige udtryk for generelt manglende livskvalitet, synes der at være et krav til alle mennesker om at komme til en større forståelse af betingelserne for netop «at være menneske».

Det følgende vil koncentrere sig om de forhold, som ikke er målbare, men som alligevel er tungtvejende faktorer.

Livsformålet

For de fleste mennesker er det daglige arbejde tilværelsens omdrejningspunkt. Det er hovedsageligt gennem arbejdet, at man definerer sit tilhørsforhold til samfundet, og hvis man er heldig, er det her vor individuelle livsmission kommer til udtryk. Forbindelsen mellem livskvaliteten, arbejdet og den indre fornemmelse af at være på «rette hylde» er et meget vigtig parameter for en positiv opfattelse af livskvalitet, men også den sværeste at bringe til virkeliggørelse. Fra et overordnet synspunkt ser vi, at der i samfundsmaskineriet sker en ensretning af uddannelser hen imod mere erhvervs-specifikke kompetencer,

hvilket foranlediger, at det indre personlige målet går tabt.

Erhvervslivets indblanding i uddannelsernes indhold og karakter er en ulykke for mennesket. Ved de unges indtræden på arbejdsmarkedet styres de ikke af egne ønsker, men af det øjeblikkelige udbud- og efterspørgselsituation, hvorved mange kommer til at gå en vej i livet, som ikke svarer overens med deres egne ønsker. Når arbejdet i samfundsøkonomisk sammenhæng udelukkende defineres som det at «tjene til livets opretholdelse», har vi underkendt vigtigheden af menneskets stræben mod det at kunne manifestere sig helt og fuldt i livets fulde spekter. Og når vi i ungdommen har stærke ønsker om at gøre det ene eller det andet til vores «livsmission», er det, på trods af de ofte urealistiske tanker, udtryk for en dyb viljes impuls, der skal respekteres som en manifestation af noget individuelt skabende. Noget samfundet burde lade komme til udtryk i et videst muligt omfang.

Helt fra første skoledag må vi have øje for, hvordan undervisningen bør lade individet komme mest muligt til udtryk, og hvordan senere uddannelsens kulturimpuls skal vægtes frem for erhvervslivets nyttebetragtninger. I den individuelle vilje har vi det, som skal bringe fornyelse ind i verden gennem den skabende originalitet. Men i den spæde tilblivelsesfase er det vigtigt at omgivelserne forstår, respekterer og beskytter dette kim.

I en omfattende engelsk undersøgelse viste det sig, at kun ca 32 procent af de adspurgte ville fortsætte i deres nuværende arbejde, hvis ikke de var tvungne af økonomiske årsager. Sammenhængen med den overordnede vurdering af livskvaliteten er indlysende.

Det sociale fællesskab

Graden af sammenhæng og fællesskabsfølelse i det sociale felt er af afgørende betydning for menneskets oplevelse af livskvalitet. Samtidig forekommer det, at kontakten mellem mennesker i vor tid er blevet vanskeliggjort markant i forhold til tidligere tider.

For at nærme sig en forståelse af dette sociale problem må der inddrages to andre betragtninger. For det første: mennesket er i sin historiske udvikling kommet til et punkt, hvor udviklingen af de individualistiske træk tærer på de sociale drifter. For det andet: frigørelsen fra de religiøse impulsers dominans, der er en medvirkende faktor i «jeg-udviklingen», efterlader os uden en overordnet social forståelsesramme.

Ligesom vi kan se det enkelte menneskes udvikling fra barn til voksen, som en udvikling hen imod stadig stærkere jeg-bevidsthed, er det også muligt i historisk perspektiv at se en udvikling af hele menneskeheden sjælelige konstitution i retning af den uafhængige og frie individualitet.

Tidligere var gruppedannelser som i nationalismen eller ved blodsbåndet i slægtskabet langt mere be-

tydende, hvor tilknytningskraften i dag mister sin betydning til fordel for fællesskaber, som vi selv vælger ud fra rent personlige præferencer. I overgangsfasen har vi dog mistet et grundfæste og sikkert tilhørsforhold i det sociale, som gjorde, at vi aldrig var alene, og vi har endnu ikke kunnet erstatte det med den nye tids sociale orden. Kraften til individualiseringen fjerner os til en vis grad fra fællesskabet og lader ensomheden råde.

Det fællesskab, som opstod omkring troen, var indtil for ganske nylig et varmenet socialt netværk, som gav mennesket et ståsted i det sociale. Men de sidste 100 års opgør med den etablerede religion i den vestlige verden har fjernet det samlende fokus og efterladt et spor af tomhed og meningsløshed.

Man kunne få den tanke, at vores frigørelse i ovennævnte sammenhæng kun er negativ, men vejen frem mod individualiteten, der udelukkende beror på sig selv, er for menneskeheden en velgerning, som repræsenterer den virkelige udvikling. Det er overgangssmerterne vi må lære at håndtere.

På det nære plan betyder disse udviklingstendenser noget meget virkeligt. Vi har svært ved at få de sociale sammenhænge i hverdagen til at fungere. Og her er som allerede nævnt en hovedfaktor til forringelse af livskvaliteten. En virkelig sjælelig forbindelse fra menneske til menneske er i dag vanskelig at etablere. Vi efterlades ofte, på trods af den gode vilje, alene tilbage.

Livskvalitetens grundlag

Livskvaliteten er egentlig et udtryk for den harmoniske sammenhæng mellem mennesket og verden, og selv om de ovenstående eksempler er simple indblik i praktiske psykologiske sammenhænge mellem individet og omgivelserne, må vi forstå, at livskvalitetens udtryk i f.eks. glæde, tilfredshed eller fornemmelse for selvværd er langt mere omfattende og finder sit udspring i de dybere lag af sjælen.

Rudolf Steiner beskriver i bogen «Videnskaben om det skjulte», hvordan mennesket, hvis det ikke formår at finde kraften til at vende sig mod det åndelige i tilværelsen, efterhånden må opleve en sådan svækkelse af livet, at der indtræder en sjælelig dødstilstand. Vi nærmer os denne dødstilstand, der også manifesterer sig som indre tomhed og meningsløshed, når vi udelukkende må hente kraft udefra. Hvis vi kun kan «fyldes» af det, som vi kan modtage fra omgivelserne, det, som vi kan trække ud af ting, væsener og processer i sanseverdenen, vil det i længden føre til håbløshed og fortvivlelse. En lang tid kan vi opfyldes og glædes over det, vi passivt kan modtage fra omgivelserne, men gradvist mister de ydre oplevelser deres belivende kraft, og vi konfronteres med en sjælelig tomhed. Vi ser det ofte med mennesker, der et liv igennem udelukkende har været opfaget af den ydre sanseverden. Når de bliver ældre, begynder denne at

miste sin tiltrækning, hvorefter mennesket selv begynder at miste lysten til livet. I sin ekstreme konsekvens kommer dette til udtryk i selvmordet, der begås, når alt håb om nogensinde igen at få sansetilfredsstillelse fra det ydre er opgivet.

Positiv livskvalitet drejer sig således i sin inderste kerne om på den ene side at gå fra selvforlemligheden i den sansede virkelighed til en opvågning i det indre, som skabende individ, og på den anden side om at komme fra en tænkning, der udelukkende rummer den ydre verdens objekter til en tænkning, der ved at vende sig mod sig selv, kommer til en forståelse af selve erkendelsen og af jegets natur.

Meget i den moderne tilværelse synes at stræbe efter at gøre mennesket til et passivt væsen, og vi overvældes ofte i en sådan grad af det, som kommer udefra, at den indre skabelsesproces går i stå. Men denne udvikling må vendes, hvis vi skal gøre os håb om at genoprette en sund balance mellem os og verden, og genfinde et indre liv, der ikke bare er en bleg, uvirkelig og skyggeagtig kopi af den ydre verdens farverigdom og solide virkelighedsførmelse.

I alle livets forhold er det gennem tænkningen, at vi kommer til bevidsthed om både indre og ydre fænomener. Tænkningen står som en bro mellem os og verdenssammenhængen, og det er i kraft af tænkningens mulighed for at bringe den skjulte sammenhæng frem til bevidstheden, at vi kan komme til en oplevelse af en vis sikkerhed i tilværelsen. En indre begrebsmæssig forståelse bringer os nye kræfter, og det er også gennem tænkningens kraft, at vi har nået meget af det vi kalder moderne fremskridt. Men den sam-

me tænkning viser sig at være tveægget, idet den også er ansvarlig for netop de tilstande, der har ført til, at vi lider. Det synes at være indlysende, at den tænkning, der ikke magter at trænge frem til et åndelig indhold, efterhånden vil berøve mennesket enhver livskvalitet, og det er netop ud fra denne erkendelse, at vi kan se de første skridt til en videre udvikling. «Alle gåder, som angår ånd og materie, må mennesket genfinde i den gåde, som ligger til grund for dets eget væsen», siger Rudolf Steiner, og løsningen af gåden begyndes med tænkningen.

I en besinden sig på sig selv begynder noget nyt, noget som gør, at vi kan komme til den bevidstheds-mæssige udvidelse og forandring af vores væsenskerne, der er livskvalitetens egentlige grundlag.

Det er sagt før – så ofte, at det er blevet en kliché, der ikke længere regns for andet end tom tale, men her skal det siges igen: mennesket står ved en korsvej i sin udvikling, og fremtiden vil på alle måder afgøres af, hvad mennesket i dag vælger ved denne korsvej. Hvis vi ikke ud fra en vågen bevidsthed gør op med det i tiden, som også har sit udtryk i sjælelivets formørkelser, vil ikke bare livskvaliteten, men hele kulturen gå svære tider i møde.

Forkortet version af indlæg bragt i Steinerskolen 2/2002.

Dennis Payall f. 1957. Lærer på Rudolf Steinerskolen i Vordingborg.
LES MERE
www.merkurbank.dk/pengevirke
www.cultura.no/pengevirke

12.1. 2003:

Kjære Anders!

Takk for boken og godt nytt år i ditt 90. år! Jeg vet at Nyorienteringen tar avstand fra bursdagsomtalen. Jeg vet at Hans Berge måtte trekke sin åttiårsomtalen av Bonde tilbake. Men nå er det på en måte i støpning – om du vil. Krig begynte igår og hva neste vil kunne bringe med seg, vet vi ikke.

Ha det godt!

Helene

Agda 90

Den 27. februar i år fyller Agda 90 år. Samme dato er også Agdas husbond fra Agdas første ekteskap, avdøde Gjert E. Bondes fødselsdag.

Agda kom tidlig til Samfunnslivs kontor i Bergen. Som årene gikk og hun ble fru Bonde var hennes hjem Jægermyren 6. Et stort og fritt hjem, hvor pakking av avisen foregikk gjestfritt. Agda som kjørte en stor bil, kjørte avisene til videre forsendelse. Nyorienteringens manuskripter skulle over i bokform. Det ble for ektefellene å ta natten til hjelp. Da-

gens ingeniørforretning gikk med til levekostnader + bokfinansiering. Sjøfør Agda satt ved rattet når bøker skulle distribueres langs vårt vidstrakte land. Noen få betalte for bøkene. De fleste fikk dem gratis.

Vi vet at ikke bare Dybwad Brochmann ble motarbeidet. Sabotasjen galt hele hans virksomhet. En virksomhet som til 1945 aldri hadde uro ved sine foredrag. En virksomhet som da ved siste valg telte 45.000 velgere.

Eksemplene strømmer på i minnet. Agda og Gjert Bonde fikk i gave en USA-tur. De hadde det deilig og samlet krefter. Det kom dem til nytte! Da de kom tilbake etter reisen, var et ferdig trykt bokmanuskript ved en misforståelse oppbrent.

Den innbundne boksamling ble fraktet til USA. De ble registrert i Kongressbiblioteket i Washington. Som tiden gikk kom brev fra et kjent Oslo-forlag, om at nå hadde de overtatt kongressbibliotekets bøker.

Til slutt: Jeg vet ingen mere trofast, utholdende, dyktig og fremfor alt: tjenstevillig som Agda!

Gratulerer med dagen!

Helene Christoffersen

Frigjøring fra kroppen

Denne artikkelen belyser fenomenet «out of body experience». Metoden er sammen med andre parapsykologiske fenomener i bruk bl.a. rundt Domkirken i Bergen. Hvem våger å avsløre «out of body»-teknikene?

Astrid Strømme

Det mest interessante av de parapsykologiske fenomenene er frigjøring fra kroppen. Dette fenomenet kalles også astralprojeksjon eller bilokasjon. Mens dette skjer, er astrallegemet frigjort fra den fysiske kroppen, og ved tankens kraft kan det på et øyeblikk forflytte seg langs lange strekninger for siden å vende tilbake til den fysiske kroppen.

Dette frigjørings-fenomenet betegnes med et engelsk uttrykk – «out of body experience», OOBE. Fenomenet anses for utrolig av mange mennesker som ennå ikke har opplevd det. Men for den som bare en gang har frigjort seg fra sin fysiske kropp, er opplevelsen enestående og uforglemmelig. Man husker opplevelsen til minste detalj selv etter mange år.

Undersøkelser har vist at bortimot hvert tredje menneske har opplevd en slik frigjøring i hvert fall én gang i livet. Fordi opplevelsen virker ubegripelig, tør man ikke snakke om den – og dette har bidratt til å opprettholde mystikken omkring fenomenet.

Frigjøring fra kroppen er blitt undersøkt blant annet ved det medisinske fakultets eeg-laboratorium ved et universitet i Virginia. Ved undersøkelser som ble utført blant studenter ved et universitet i California viste det seg at 24 prosent av de spurte hadde opplevd en frigjøring fra kroppen. I den undersøkelsen som ble utført av matematikeren Celia Green ved Oxford University deltok 131 studenter, og 24 prosent hadde prøvd fenomenet. Men en tredjedel av dem forsto ikke hva det var spørsmål om, før det ble forklart for dem.

Mennesker som en gang har opplevd frigjøring fra kroppen, er overbevist om at det ikke er spørsmål om en hallusinasjon, en drøm eller en tilstand som skyldes surstoffmangel i hjernen, slik skeptikere har påstått.

Særlig barn kan frigjøre seg fra kroppen helt spontant. Hos voksne kan det skje i forbindelse med stress, under påvirkning av narkotika som for eksempel LSD, under narkose, når man har feber, eller på eget initiativ.

De opplevelser man har av dette som barn, er svært levende. Et barn blir ikke skremt, men nyter snarere sin nye tilstand. En 50-årig finne, som nå er bosatt i Sverige, husker sine opplevelser i detalj. Han var da et barn på ca to år:

«Jeg forlot kroppen min da det ikke lenger fantes noen annen mulighet. Det var en alvorlig sykdom som drev meg. Jeg forlot meg selv i vuggen og sto opp. Det var merkelig at ikke vuggen gynget da jeg reiste meg. Jeg sto der en stundog så gikk jeg bort til benken ved ovnen. Fra den hoppet jeg ned på gulvet, og det

gjorde ikke lenger vondt i bena mine. Jeg kunne ha hoppet helt bort til veggen, men det turde jeg ikke. Broren min holdt på å hoppe der, det var derfor jeg ikke gikk dit. Mor sa til ham at han skulle la være å hoppe, og da sluttet jeg også. Jeg hørte henne si: «Du skjønner Jussi er så dårlig nå at vi vet ikke hvordan det går, om han får leve». Og så hørte jeg henne gråte. Jeg forsto ikke hva det var å gråte for.

Jeg gikk ut, men nå merket jeg ingenting til kulden og det var rart. Det var svært kaldt den vinteren. Det var vel derfor jeg var blitt syk. Jeg lot døren stå åpen når jeg gikk ut og inn, og mormor spikret fast en lærbit i dørkarmen, for de trodde døren var så gissen at den gikk opp av seg selv. Jeg åpnet den om og om igjen. De som var i huset, spekulerte på hva det kom av at den stadig gikk opp. Jeg syntes det var veldig morsomt at ingen så at det var jeg som åpnet den hele tiden. Da natten kom, gikk jeg og la meg på sengekanten hos far, siden ingen la meg i vuggen. Alle de andre var sovnet, og jeg var litt mørkredd. Om morgenen var jeg våken allerede da mormor sto opp for å koke kaffe. Også denne dagen gråt mor, og broren min hang i skjørtene hennes og gråt, han også, fordi jeg ikke viste noe tegn til liv. Om ettermiddagen fikk jeg en befaling om å gå tilbake dit jeg var kommet fra. Jeg hadde ikke lyst til det, men ble oppfordret så ofte at jeg til slutt måtte adlyde. Det ble sagt at en annen skulle komme. Du kan ikke vente til den andre kommer, sa stemmen. Jeg så ham ikke. Det var vondt å vende tilbake. Først kunne jeg bare røre litt på øynene. Jeg hørte mine foreldre si glad at nå rører han på øynene. Tenk om det likevel finnes håp. Jeg måtte lære meg å gå på nytt igjen. Jeg husker alt sammen, og i tankene har jeg gjenopplevd det flere ganger. Mens jeg var fri, gikk jeg mange ganger bort til vuggen for å se om ikke den som lå der, hadde flyttet på seg så jeg kunne få plass. Hvorfor kjørte de ham ikke bort? Det var jo jeg som skulle ligge i vuggen. Og jeg trodde at det var min bror, som var nitten måneder eldre enn meg, som lå der.»

En lignende, men mye kortere skildring av en frigjøring fra kroppen gir en husmor. Hun opplevde det da hun var liten pike:

«På et blunk var jeg utenfor kroppen min. Jeg var så glad at jeg hoppet på hodegjerdet, på symaskinen osv. Jeg syntes det var moro. Plutselig stanset jeg ved spisebordet og prøvde å få mor og far til å legge merke til meg. Men de så meg ikke. Plutselig sa mor: «Nei, me se hvordan jentungen sover, hun ser jo nessten død ut». Mor og far gikk bort til sengen og rusket i meg. Jeg kikket over hodene deres og var bekymret for hvordan jeg skulle klare å komme inn i kroppen min igjen. Mor gråt. En stund senere klarte jeg på et eller annet vis å gli inn på plass. Da jeg fortalte dem om hvordan jeg hadde fløyet, påsto de at det var en drøm. Det hjalp ikke at jeg sa at jeg så jo på dere for en stund siden da dere drakk kaffe. De var sinte på meg og sa til sine bekjente at jeg var underlig. Kvelden etter gjentok denne flukten seg, men nå sa jeg ingenting om den til mine foreldre.»

En ung kunststudent forteller at hun frigjorde seg fra kroppen tre ganger, første gang da hun var fire år. «Jeg ropte til mor: «Se jeg er en engel oppe under taket.» Men mor reagerte ikke på ropet.»

Etter at jeg begynte å fordype meg i emnet, mest ved hjelp av litteratur som var publisert utenlands – i Finland er det skrevet lite om slike frigjøringsfenomener – bestemte jeg meg til slutt for å prøve selv, om jeg ved viljestyrke og kraft kunne frigjøre meg fra min fysiske kropp. En kveld for noen år siden la jeg meg rett ut på sengen. I samsvar med den teknikk som jeg har lært fra bøker, konsentrerte jeg all min livsvilje og tankekraft om hjerteregionen og hodet. Armer og ben begynte å bli kalde, blodomløpet ble tregere, huden kjentes kald, og hårene i huden reiste seg. Huden var bokstavelig talt som «gåsehud». Det gikk av og til vibrasjoner gjennom kroppen, fra hodet til tærne, og det begynte å rykke i musklene. Så fulgte et plutselig, kortvarig mørke, og etterpå merket jeg med ett at jeg svevde i luften som et melk hvitt astrallegeme i nøyaktig samme stilling som min fysiske kropp inntok i sengen.

Jeg skjønnte straks at forsøket hadde lyktes. Forundret betraktet jeg den fysiske kroppen min. Den var som et tomt skall og virket nærmest død. Alle mine følelser og tanker og min fornuft befant seg i det svevende astrallegemet. Med astralkroppens hånd tok jeg pulsen på min fysiske kropp. Den var 32. Normalt er den 60. Pustefrekvensen hadde også minket til halvparten av det normale. Jeg undersøkte temperaturen i ansiktet. Huden kjentes svært kjølig. Det var en forvirrende følelse, akkurat som jeg skulle ha rørt ved et fremmed menneske. Kroppen virket helt stiv, og da ble jeg skremt. Dør jeg? Skal jeg dø? I min uro tenkte jeg på mor – og i samme øyeblikk befant jeg meg i Helsingfors, i mine foreldres stue. Mor holdt på å sy en sidkjole av blomstret bomullstøy. Min niese Maaret satt og tegnet og lekte på gulvet ved siden av mor. Jeg hørte at de snakket med hverandre, men kunne ikke oppfatte de enkelte ordene. Jeg spekulerte på hvor min søster var, siden Maaret var hos mormor.

Samtidig med at jeg tenkte på søsteren min, ble jeg flyttet over i andre omgivelser, det var tydeligvis et selskap. Jeg oppdaget søsteren min blant gjestene. Men så tenkte jeg sterkt på at jeg ville vende hjem, og i samme øyeblikk svevde jeg igjen over min fysiske kropp. Konturene av astrallegemet syntes igjen tydelig, men jeg hadde en følelse av at det bare var min bevissthet som hadde vært til stede hos mine foreldre – der jeg ikke hadde sett meg selv. Astrallegemet begynte å gynge, og jeg følte meg kvalm. Jeg ville vende tilbake til kroppen min, og i det samme var det som et sug hadde trukket meg tilbake. Jeg våknet, og kroppen kjente stiv og kald. Straks etter sovnet jeg.

Hvis den skeptiske leser har kommet så langt, kan han jo hevde at dette bare var drøm og fantasi. Men morgenen etter ringte jeg til mine foreldre i Helsingfors og fikk fastslått at alt jeg hadde sett, stemte i

minste detalj. Min niese hadde vært hos mor kvelden før fordi min søster var bedt bort. Mor hadde sydd på en blomstret kjole som hun hadde tenkt å gi meg i julegave. Til og med detaljer i Maarets tegninger som jeg beskrev, stemte.

Jeg har i mange år kjent en sterk dragning mot parapsykologi, men først etter denne opplevelsen begynte jeg for alvor med vitenskapelige studier. Jeg er overbevist om at mennesket bare gjennom personlige erfaringer kan lære seg til å forstå de fenomener og opplevelser som kalles overnaturlige, og som gjennom deres egne erfaringer blir naturlige for dem. Det mennesket som aldri har opplevd noe slikt, kan ofte ikke akseptere det fordi det står i strid med hans eller hennes verdensbilde.

Viten om paranormale fenomener og deres utbredelse sprer seg svært langsomt i et land hvor folk ikke våger å snakke om sine opplevelser av redsel for å bli stemplet som sinnssyke. Dessverre er det endel religiøse sekter som påstår at frigjøring fra kroppen er djevelens verk. Men det dreier seg om en normal fysiologisk tilstand. Selv ville jeg sidestille det med ufarlige forstyrrelser i hjertets rytme. Dette er et vanlig fenomen, og det er neppe noen som tror at det skyldes djevelen.

En plutselig, alvorlig skade kan føre til at astrallegemet frigjøres. Følgende eksempler, hentet fra brevene jeg mottar, er like i så måte.

«Under vinterkrigen fikk jeg en kule i det venstre øret. Den kom ut gjennom nakken. Jeg svevde over marken. Jeg så en kropp som vred seg og skrek der nede. Snart innså jeg at det var meg selv. Smertene kom da jeg vendte tilbake til kroppen.»

«Som 13-åring var jeg på sommerbesøk hos en familie vi kjente. Sammen med en gutt dro jeg avgårde for å felle trær. Vi hadde felt noen, da en rotende traff meg over nesen. Jeg fløy åtte meter gjennom luften og mistet bevisstheten. Det første jeg merket, var at jeg svevde i 30–40 meters høyde over min egen kropp. Noe senere var jeg i nærheten av kroppen og lyttet en stund som en utenforstående til mine egne skrik. Jeg hørte at jeg ropte på mor. På det tredje trinnet vendte jeg tilbake til kroppen og først nå kjente jeg smerte og redsel.»

«Jeg var femten år da jeg ble utsatt for en bilkollisjon. I bilen satt det, foruten min tilkommende mann, en gutt i baksetet. Bilen for ut på et jorde. Jeg lå underst, og de lettere skadede guttene klarte å trekke meg frem av bilen, som var en vrakhaug. Jeg «våknet», men jeg var ikke i kroppen min. Jeg svevde i luften i høyde med tretoppene. Jeg var omgitt av et klart lys og kjente en vidunderlig fred. Så kikket jeg ned, og i det samme var jeg der, i kroppen min. Jeg kjente smerte og frykt. Det gikk flere år før jeg forsto hva jeg hadde opplevd da. Denne erfaringen er nå en del av mitt liv.»

I drømmelaboratoriene i USA har man undersøkt slike frigjøringsfenomener grundig. Undersøkelsene har vært vanskelige fordi det er svært få som når som helst kan frigjøre seg fra kroppen. Fenomenet har vist seg å være en av de dypeste

opplevelser i menneskelivet. Den forandrer ofte menneskets tro og hele dets verdensbilde. Det mennesket som har opplevd dette, TROR ikke lenger på udødelighet. Det VET at det kommer til å leve også etter døden. «Det er den skjønneste og lykkeligste opplevelsen og følelsen jeg har hatt. Siden har jeg aldri vært redd for å dø, for jeg vet at når man går over grensen, går man inn i et nytt liv. Det er en forandring til det bedre,» skriver en kvinne som engang under krigen frigjorde seg fra sin kropp.

Når et menneske har innsett at det er «i live» med alle sine sanser og tanker utenfor den fysiske kroppen, innser det også at livet kommer til å fortsette slik etter døden. De som ikke har opplevd en slik tilstand, kan ikke fatte det. Så vidt jeg skjønner, er det like vanskelig å forklare dette på en overbevisende måte, som det er for et menneske som har vært blind fra fødselen, å forstå hvordan farger ser ut. Når man vitenskapelig kan bevise frigjøring fra kroppen, tror jeg man med full rett kan si at også menneskets udødelighet er et vitenskapelig bevist faktum.

Det er typisk for barns opplevelser av befrielsen fra kroppen at astrallegemet holder seg i nærheten av den fysiske kroppen, for eksempel oppe under taket, og at det ikke legger ut på eventyrlige ferder. Slike ferder med astrallegemet er vanlige blant voksne som ikke frykter disse fenomenene. En sterk frykt påskynner tydeligvis gjenforeningen av de to eksistensformene. Ifølge en undersøkelse syntes 95 prosent av dem som hadde opplevd fenomenet, at det var behagelig. Fem prosent hadde funnet det skremmende og ubehagelig. En bonde som har evnen til å frigjøre seg fra kroppen en gang i blant, forteller: «I begynnelsen var jeg redd for det hele, for jeg fattet ikke hva det dreide seg om. Jeg trodde det var en sykdom. Men nå er kunnskapen og erfaringen økt, og opplevelsen er bare behagelig. Det gjentok seg gjerne en gang i måneden da jeg var middelaldrende, men nå som jeg eldes, er det mer sjelden. Jeg kan ikke lenger slappe av på samme vis som et ungt menneske. Fenomenet varer noen minutter hos meg.»

En kvinne som opplevde frigjøring fra kroppen i forbindelse med en yogaøvelse, ble redd først etterpå:

«Det var en lett, herlig følelse. Jeg svevde i salen og kikket ned på liggende mennesker, jeg så også min egen kropp. Selv var jeg oppe under taket, og der ville jeg bli.

På et eller annet vis var det en stemme som forlangte hardnakket at jeg skulle vende tilbake. Men kroppen min ble liggende, selv om de andre begynte å reise seg. Jeg vet ikke hvordan jeg vendte tilbake, for min venn spekulerte på om jeg var sovnet, siden det var så vanskelig å få liv i meg. Jeg ble virkelig skremt. Tenk om ikke den stemmen hadde bedt meg så innstendig om å vende tilbake?»

Det har vært hevdet at alle mennesker gjentatte ganger ubevisst opplever frigjøring fra kroppen i søvne, uten at de husker det etterpå. Det skulle være interessant å vite

Slipp elevene løs!

Denne artikkelen er et forsøk på å presentere boken «Slipp elevene løs». Boken er redigert av Trygve Bergen og utgitt på Gyldendal Akademiske Forlag (2001). Essensen i boken dreier seg om å forstå hva en god lærer betyr, at foreldre ønsker hjelp til å fremme ungene sin personlige vekst og utvikling, at det må legges større vekt på tro, tvil, følelser, medmenneskelighet og meningen med livet. En del lærere oppfatter samspillet mellom lærerrollen og informasjonsteknologien som problematisk, og mange ser behov for å reformere lærerutdanningen. Boken består av bidrag fra foreldre, lærere, fagforeningsledere og noen av nordens fremste forskere på barn, ungdom, skole og lærerutdanning. Boken er på 300 s.

Astrid Strømme

Bokens forfattere tar sikte på å belyse og drøfte bl.a. følgende spørsmål:

Hva er en god lærer?

Hvordan bør undervisningen foregå?

Hvilken rolle spiller den humanistiske tradisjonen?

Bør lærerutdanningen reformeres?

Boken har tre deler. Den første delen sier noe om at lærerrollen er fast men foranderlig. Den andre delen sier noe om lærerrollen i en ny tid. Den tredje og siste delen heter «Reformer lærerutdanningen nå». Avrundingsvis vil jeg gjøre et forsøk på en sammenfatning.

Asbjørn Tveiten er professor ved Norsk Lærerakademi i Bergen. Dette sitatet uttrykker noen av hans synspunkter på hva som ligger i begrepet «den gode lærer»...

En god lærer kan sitt stoff, og vet hvordan det skal formidles for å vekke nysgjerrighet, tenne interesse og gi respekt for faget. Lærerne avgjør ved sin væremåte både om elevenes interesser består; om de føler seg flinke og om deres iver vedvarer. (Gudmund Hernes i L97).

En god lærer må være en sunn og sterk personlighet med solide kunnskaper og velutviklet intelligens, som gjennom tenkning og erfaring har nådd fram til et modent syn på livet (...) og som har evne til å knytte unge til og skape den rette vekselvirkning under det personlige samliv han har et åpent sinn for ungdom-

mens sjele- og tankeliv. (Skolekommissjonen av 1885 i noe modernisert språkdrakt.)

Gunn Jensen er også professor. Hun er ansatt ved Pedagogisk institutt ved Norges tekniske naturvitenskapelige universitet i Trondheim. Jensen gir et endringsperspektiv på lærerrollen, foruten at hun belyser ulike typer måter å undervise på.

På 50-tallet var den *vitenskaps-sentrerte læreplanbølgen* aktuell i USA. Reformbølgen nådde Norge på 70-tallet med ideer om «moderne matematikk» med vekt på kjernebegreper i naturfag. Begrunnelsene var da redusert til det å undervise fagene slik at de ble mer i tråd med vitenskapens tenkemåte.

Et annet eksempel er *dialogpedagogikken* som Paulo Freire grunnla. Hans siktemål var å gi fattige og underprivilegerte arbeidere i Latin-Amerika opplæring i å lese. På denne måten ville han øke deres bevissthet om deres egen situasjon ved å bygge inn innholdselementer fra deres egen kultur i deres eget språk.

Tradisjonell kateterundervisning er ensbetydende med «påfylling» av elevene. Mangt og mye tyder på at undervisningsformen er på vei ut av småskolen og mellomtrinnet, mens den står sterkt i ungdomsskolen.

Progressiv pedagogikk dreier seg om aktivitetspedagogikk. Denne pedagogiske linjen har røtter i John Dewey. Aktivitetspedagogikken er antiautoritær, orientert mot selvaktiviteter og mot tverrfaglighet. Å lære gjennom egne erfaringer er kjernen i ideologien. Aktivitetspedagogikken er populær hos lærerne, sier Gunn Jensen.

Kritisk pedagogikk er en undervisningsform som har til hensikt å sette elevene i stand til å tenke kritisk om sin egen livssituasjon. To andre eksempler på «den livsnære pedagogikken er livsnær matematikk og lesing på talens grunn (LTG). I så måte var bergensmatematikeren og pedagogen Stieg Mellin-Olsen den sentrale person for revisjon av matematikkundervisningen på 70-tallet.

Prosjektundervisning er en måte å organisere undervisningen på etter tverrfaglige temaer. Etter Reform 97 står prosjektundervisning sterkere enn noen gang.

Problembasert læring er en gammel undervisningsform med røtter helt tilbake til Sokrates (Nuthall 1995), men som dukker opp gjennom hele 1900-tallet under ulike navn som problemmetoder, discovery learning, inquiry learning og problembasert læring. Det viktigste spørsmålet er ikke hva en elev er i stand til å gjøre med pedagogisk støtte fra elevene. Læreren bør derfor kjenne til hvordan elevenes tanke- og læringsprosess forløper.

Ansvar for egen læring innebærer bl.a. at elevene skal lære å finne fram til kunnskap på egen hånd, kontrollere sin egen arbeidstid og forankre kunnskapen i virkeligheten.

Gunn Jensen forsøker å finne ut om ulike skolepolitiske målsettinger blir tatt på alvor av lærerne. Hun sier om dette at lærerne utgjør en yrkesgruppe som utøver en stor grad av selvstendighet. Nye idéer gjennomføres de etter nøye overveielser av hva som fungerer i praksis. Pedagogisk forskning finner veien indirekte inn i skolen. Lærerne kunne tjene på å bygge arbeidet mer systematisk på forskningsbasert kunnskap om hvordan skole og undervisning kan fungere best mulig innenfor de gitte, politiske mål.

Jan Gilje er cand. polit. i pedagogikk og er akademiker ved Norsk Lærerakademi. Hans artikkel heter «I spenningsfeltet mellom krav og credo». (Credo: det noen tror på). Didaktikkens tre tradisjonelle spørreord er: *hva, hvordan og hvorfor?* Med utgangspunkt i disse spørreordene er det mulig å lage spørsmål som gir svar på ulike forhold i undervisningssituasjonen. Eksempel: *Hvem er læreren? Hvilke betydning har læreren for hva som skjer i opplæringen? Hvordan går han metodisk frem? Hvilke begrunnelser gir han for bruken av de valgte arbeidsmåter?*

Det er slike spørsmål som kan få frem historier, som historien om Sissel. I sin undervisning legger hun vekt på bl.a.:

- den nære utviklingssonen
- at det er hun som er hjelperen
- den betydning omsorg, åpenhet, tillit og dialog har med elevene
- planlegging av timene
- at det er rom for det spontane og impulsive i undervisningen
- lærerstyrt undervisning fremfor prosjektarbeid

Sammenfatningsvis kan vi dette om Sissels lærerrolle:

1. Man må ta på alvor at mennesket *ikke* er noen maskin. Lærere som blir «kurset» blir ikke automatisk fornyet eller forandret. Det skjer heller ikke noe «spesielt» ved at nye forskrifter trykkes i lærernes hender. Mennesket er et unikt, meningsskapende individ med egen vilje. Det tror på, «gløder» og «brenner» for noe, og det er ekte, engasjert og entusiastisk når det får være i sitt rette element.

2. Læreren pedagogiske credo får i mange tilfeller konsekvenser både for lærerens selvforståelse og identitet som menneske. Tillit, anerkjennelse og ros fra rektor og kolleger betyr mye.

3. Sissel mener at kursvirksomhet og etterutdanning må legges opp slik at det skjer et møte mellom lærerens credo, og de nye krav som settes fram i form av læreplaner og forskrifter. Det er viktig å gi læreren premisser for ytterlig bevisstgjøring av hvem man er, istedenfor slik som det ofte er: fortelle dem hva de skal bli!

Helga Hjetland er adjunkt og leder i Norsk Lærerlag. Hun skriver i

sin artikkel bl.a. om:

1. Internettgenerasjon i skulen
2. Kva meiner elevane?
3. Mellom borken og veden
4. Læreplanar: Resept for den autoriserte gode skulen?
5. Avgrensa eller fullstendig lærerrolle?
6. Nye vilkår for utvikling?
7. Kva krevst?

Om internettgenerasjonen i skulen sier hun at elevene henter inntrykk, informasjon og kunnskap fra mange kilder. Skolen er ikke lenger viktigste kilden. Elevene kjenner *ikke* det gamle autoritetsbegrepet. Ingen har selvsagt autoritet i deres øyne. Det er ikke lenger tilstrekkelig at departementet, skulen eller læreren har bestemt hva som er viktig.

Hva mener elevene? Hjetland viser til en undersøkelse av Anne-Harriet Berger ved Høgskulen i Tromsø. Undersøkelsen sier at elevene mener at det er det som lærerne sier og gjør som har mest å si for det sosiale og faglige klimaet i klassen. Det viktigste enkeltfunnet hun har gjort, er «*elevenes sterke betoning av betydningen av de menneskelige relasjonene som en forutsetning for læring*»...

Hjetland peker også på at L97 har brote med den utviklingslinjen som MP87 la opp til med vekt på lokalt læreplanarbeid, utviklingsarbeid og tilpassing til ulike elever og ulike lokalsamfunn...

Anders Folkestad er cand. philol, og han har lenge arbeidet som lektor i den videregående skolen, lærerrollen er mangesidig. Den omfatter rollen som kunnskapsformidler, rettleier, læringskonsulent og omsorgsperson. Han vurderer det han belyser med tanke på at skolen er inne i et paradigmeskifte ... at det er slik mener Folkestad har sammenheng med *det teknokratiske læringsynet*. Grunnideen er at det lar seg gjøre å organisere opplæringen som en produksjonsprosess med effektiv produktvaluering underveis.

Dette står i motsetning til den *humanistiske/danningsorienterte lærertradisjonen*. I den humanistiske lærertradisjonen har faget større egenverdi, som grunnlag for å forstå og erkjenne, men også som utgangspunkt for identitetsskaping. Læreplassen er mer en vandring fram og tilbake i faget, for å fange sammenhenger og helsekap.

Folkestad sier i artikkelen at informasjons- og kommunikasjonsteknologien kanskje vil snu opp og ned på det meste i skolen. Tyngdepunktet i lærerrollen bør likevel ligge på dannelsesidealene. Faget og pedagogikken er noe av det viktigste av alt, og det er den tydelige og autonome lærerrollen en bør bygge videre på.

Haldis Høyland Krossnes er rådgiver på Blokkhaugen ungdomsskole i Bergen. På spørsmål om hva

en god lærer er, svarer hun at det kommer an på hvilke holdninger, forventninger, væremåter og ferdigheter som elevene møter med, og hvilke konsekvenser dette kan få for lærernes oppgaver og deres tenkning om sin egen rolle.

Hva er det viktigste spørsmål som skal undervises og veiledes for unge i vår tid? Krossnes tar utgangspunkt i L97: 32 og sier at den viktigste oppgaven av alle pedagogiske oppgaver er å formidle til barn og unge at de får tillit til egne evner. Men de trenger også å *utvikle sosial og emosjonell kompetanse*. Det er viktig i sin egen selvutviklingsprosess å lære å ta hensyn til andres behov.

I sin oppsummering sier Krossnes at lærernes oppgave er det samme som ovenfor: Å være en god lærer er å være en moralsk lærer, som setter eleven i sentrum, og som erkjenner at læreryrket er av relasjonell karakter. Det innebærer at ens oppgave først og fremst er å være oppdrager, veileder og kulturformidler.

Artikkelen avrundes med å stille spørsmålet: Hva er det viktigste vi bør formidle til alle elever? Begreperne tro, håp og kjærlighet står i så måte sterkt, og hun forsøker å gi dem en fornyet betydning i postmoderniteten.

Tro står for en eksistensiell forankring som kan gi muligheter for personlig vekst. Med *håp* kan elevene få styrke til å møte fremtiden og til å fastholde troen på at den innebærer positive muligheter for dem. *Kjærlighet* innebærer at elevene blir tatt vare på og akseptert slik de er. I dette ligger det også en kraft for å arbeide for å skape et godt liv for seg selv og for andre. Hva kan være viktigere enn dette?

De unges passive atferd er alarmerende i et samfunn der krav til å omstille seg for stadig ny læring skjerpes

Paul Otto Brunstad er førsteamanuensis ved Norsk Lærerakademi. Det sentrale i hans framstilling er at tross alle gode forsøk og oppfinnsomme pedagogiske opplegg synes likevel bare rastløsheten og interesseløsheten å øke. *Kjedsomhetens lange gjesp, et gjesp som hverken søvn, hvile eller flere fridager kan rå bot med, er som en epidemi som truer med å lamme både lærere og elevenes vilje, tålmodighet og pågangsmot...*

Den innagerende, emosjonelle reaksjonsformen er også blitt et problem i skolen etter hvert. Mange lærere vurderer det mentale fraværet i læringssituasjonen og undervisningssituasjonen som et større problem enn den utagerende, forstyrrende atferden... Spørsmålet er: Hva er det som bidrar til det passive opprøret blant unge? Hvorfor vil de tilsynelatende ikke det som voksenalderen vil?

■ forts. neste side

Del II Læreren i en ny tid

«Det er et presserende behov for å utvikle nye strategier og nye metoder i læringsarbeidet i skolen.»

Trygve Bergem

Det er mange grunner til at vi kople spørsmålet om innholdet i lærerrollen til «en ny tid» skriver Trygve Bergem i del to av boken. Behaviorismen skipbrudd og fall på 1960-tallet kom læringspsykologien som disiplin i miskreditt. Læringspsykologien har måtte vike plass til fordel for drøfting av systemmodeller og ulike styringsmodeller med et varierende innhold...

Tradisjonelle forsøk på å løse skolens problemer hjelper lite på sikt. Dette fordi elevene opplever at lærerne ikke fortjener respekt. Det danske barneombudet mener å kunne se at løsninger på skolens og samfunnets krise kan ligge i utformingen av den personlige læreren. Det handler om faglig innsikt, om pedagogisk kompetanse og om det troverdige menneske i lærerrollen.

Læreren skal først og fremst være menneske

Per Schultz Jørgensen skriver om den personlige lærerrollen ut i fra et samfunnsperspektiv. P.S. Jørgensen belyser og problematiserer lærerrollen på følgende tre måter:

1. En autoritetskrise
2. En kunnskapskrise
3. En sosial krise

Jørgensen peker på tre former for «løsninger». Han tenker seg tre følgende muligheter.

1. Gi læreren hans gamle myndighet tilbake
2. Styrke skolens faglighet
3. Endre skolen til en blanding av undervisning og fritidsliv

Kan man lære seg å bli personlig? P.S. Jørgensen stiller dette spørsmålet, og sier at den personlige siden av lærerrollen handler om å kunne arbeide med sosiale relasjoner, også sine egne. Stikkord er i så måte:

- Kontakt med mennesker
- Den følsomme registrering

I lærerutdanningen er det snakk om å arbeide med sosiale relasjoner på tre følgende nivåer:

1. Det personlige. «Kjenn deg selv»
2. Det sosiale. Organisering, strukturering, sosiale prosesser.
3. Det samfunnsmessige. Det sosiale liv i lokalområdet, fritidsaktivitetene, minoriteter, osv.

Dagens lærerrolle

kan beskrives ved å sette fokus på yrkesgruppens isolering, anonymisering og degradering.

Det er Edvard Befring, dr. philos og professor i pedagogikk ved Norsk Lærakademi som drøfter lærerrollen i dette lys. I praksis betyr dette bl.a. at lærerne ikke lenger er selvskrevne initiativtakere og ledere i lokalsamfunnet, og de er ikke lenger en yrkesgruppe som kjennetegnes av å være frontfigurer i det ideelle ungdoms- og opplysnings- og kul-

turlivet. Lærerstanden har flyttet ned fra en pedagogisk og kulturell pides-tall, og er ikke lenger forbundet med noen markant sosial prestisje.

Befring har også synspunkter på hva som kjennetegner den gode lærer. Han sier bl.a. dette om de:

- den gode lærer har rett og slett evne til å involvere og engasjere seg i arbeidet for å oppmuntre, veilede og støtte barn og ungdom
- de gode lærerne har forstått at omsorg for elevene er vel så viktig som fagene
- de gode lærerne kjenner til industrisamfunnets skolekonsept, at dette eksperimentet innebærer en ødeleggende belastning for unge menneskers læring og utvikling...

En dialog karakteriseres ved at partene verdsetter hverandres unikhet og distinkte forskjellighet fra en selv

M. Buber i

Slipp elevene løs s. 176

Aslaug Kristiansen er l. amanuensis i pedagogikk ved Høgskolen i Agder, Kristiansand. Noe av essensen i det som Kristiansen sier om situasjonen i skolen og lærerrollen er at de unge vokser opp som «forhandlingspartnere» og skaper det problematiske for skolen. Skolen er ikke på samme måten som foreldre vant til å møte elevene og ta dem med på råd!!!

Sosiologen Anthony Giddens omtaler de unge som en «Jeg-generasjon»! I dette ligger det at vi må ta mer aktivt ansvar for konsekvensene av våre handlinger og livsvaner. Det er nødvendig å finne frem til en ny balanse mellom det individuelle og det kollektive ansvar.

Foreldrenes pedagogiske mandat

Hilde Sundve Jordheim er cand. mag. leder av Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG) og leder av Prosjekt brukermedvirkning i Statlig spesialpedagogisk støttesystem.

Jordheim gir et foreldreperspektiv på lærerrollen, og hun sier at det er lite konfliktfylt å hevde at foreldre skal ha medvirkning i skolen, og at det er av stor betydning å utvikle gode samarbeidsrelasjoner mellom hjem og skole.

Dette skyldes at foreldrene har en grunnleggende rett til å bestemme over sine egne barns oppdragelse og opplæring. Denne retten og plikten, som ofte blir betegnet som «foreldreprimatet, eller «foreldrenes pedagogiske mandat», er nedfelt i internasjonale konvensjoner og norsk lovverk:

* FNs menneskerettighetserklæring fra 1948:

Foreldre har fortrinnsrett til å bestemme over hva slags undervisning («education») deres barn skal få (Art. 26, pkt 3).

* Barneloven §30:

Dei som har foreldreansvaret, er skyldige til å gje barnet forsvarleg oppseding og forsyting. Dei skal syte for at barnet får utdanning etter evne og givnad.

* Opplæringsloven §1:

Grunnskolen skal i samarbeid og forståing med heimen hjelpe til med

å gi elevene ei kristen og moralsk oppseding, utvikle evnene og føresetnadene deres ...

* L97:

Foreldrene har primæransvaret for oppfostringen av sine barn. Det kan ikke overlates til skolen, men bør utøves også i samarbeid mellom skole og hjem. For læringsmiljøet favner også foreldre (L97:44). Foreldra/dei føresette har hovedansvaret for oppsedinga av sine egne barn, og må derfor ha medansvar i skulen (L97:60).

Sammenfatningsvis kan vi si at foreldrerollen er sterk. Den institusjonalisering av barnas lærings- og sosialiseringprosesser som har skjedd i de siste tiår kan gi inntrykk av at foreldrerollen er svekket, og at det er kun de profesjonelle pedagogene som i realiteten kan ha hovedansvaret for oppdragelse og læring. Men det er altså ikke tilfelle. Umyndiggjøring av foreldrerollen fører til en feilslått utvikling av lærerrollen.

Knud Illeris er professor ved Roskilde Universitetssenter, Institutt for Utdanningsforskning, behandler forholdet mellom lærerrollen, elevens læring og samfunnet. Læring blir forstått som en aktiv prosess der den lærende stadig konstruerer og rekonstruerer kunnskap, ferdigheter, forståelse, holdninger, funksjonsmåte, identitet osv.

En snakker i denne sammenheng om en konstruktivistisk læringsforståelse, og det innebærer at «en kan ikke lære noen noe», en kan bare tilrettelegge forholdene og komme med impulser som kan hjelpe noen «til å lære seg noe». Dermed er det tatt en endelig avskjed med lærerrollen som en fyller kunnskap på elevene, i stedet ser en på læreren som en som hjelper eller «tilrettelegger» som støtte i deres læreprosesser.

Knud Illeris tar i boken «Læring-aktuell læringsteori i spenningsfeltet mellom Piaget, Freud og Marx» (Illeris, 2000) utgangspunkt i den grunnleggende tesen om at all læring har tre dimensjoner:

1. For det første dreier det seg om en kognitiv dimensjon. Den angår læringsinnhold og en sammenkopling av det nye med det den lærende allerede har av kunnskap, ferdigheter og forståelse. Tradisjonell læring fokuserer mest på denne dimensjonen.

2. For det andre dreier det seg om en psykodynamisk funksjon som angår følelsene, motivasjonen og holdningene som er knyttet til læringen og alltid setter sitt preg på det som blir lært.

3. For det tredje inngår det en sosial og samfunnsmessig dimensjon som angår spillet mellom den lærende og læringsmiljøet, dvs de materielle, sosiale og i siste instans alltid samfunnsbetingete forhold som gjør seg gjeldende i sammenheng og som preger læringen.

Kort sammenfattet er det slik at selve læringen skjer gjennom to integrerte prosesser: en ytre samspillprosess mellom individet og dets omgivelser, og en indre bearbeidelses- og tilegnelsesprosess.

Tendensene

går mot et skifte fra en lærersentrert undervisning mot en elevsentrert læring

«Når forandringens vind blåser, bygger noen vindskjermer, mens andre bygger vindmøller».

(Kinesisk ordtak)

Ola Erstad, forskningsleder ved Forsknings- og kompetansenettverk for IT-utdanning ved Universitetet i Oslo, skriver bl.a. om at lærerens autoritet blir utfordret fra flere hold. Spesielt er det teknologiens fremvekst som presser frem en konfrontasjon. Mange lærere føler seg nok truet i forhold til egen identitet.

Tendensene går mot et skifte fra en lærersentrert undervisning mot en elevsentrert læring, fra logisk oppbygd læringsprogrammer med lærebøker som styringsinstrument til interaktivitet og mangfold i læringsressurser, fra passivitet til aktivitet i læringsmiljøet, fra læring på skolen til å tenke læring som en livslang prosess, fra standardisering til individuell tilpasning, og fra læring som kunnskapsformidler til en rolle hvor lærer blir mer en veileder...

Mot en ny lærerrolle?

Svein Østerud, professor i pedagogikk ved Universitetet i Oslo, er opptatt av samspeillet mellom lærerrollen og informasjonsteknologien. Han poengterer at den mellommenneskelige interaksjonen i klasserommet er avhengig av skolen, som igjen er avhengig av samfunnet.

Lærerrollen er knyttet til to roller, en rolle til den skolen han jobber ved, og en rolle til det skolesamfunnet hun eller han er en del av. Østerud omtaler dette som «double bind»-situasjoner.

Forøvrig tar Østerud utgangspunkt i tre ulike måter å utforme lærerrollen på. Han snakker om den idealtypiske læreren (formidlingsorientert) som reduserer elevene til «tomme kar» som skal fylles med fagkunnskap. Den andre varianten av lærerrollen er den aktivitetsorienterte pedagogikken, og den tredje er forankret i den sovjetiske pedagogikken til Lev Vygotsky's, til hans teori om læring, og den innebærer bl.a. at læreren omdanner klasserommet til et læringsfellesskap. Ifølge Vygotskij utvikles vår tenkeevne ikke bare gjennom møtet med den fysiske verden, men også gjennom samtaler om denne verden med andre personer.

Del III Reformen lærerutdanningen nå!

Trygve Bergem skriver innledningsvis at det er mye som tyder på at det er på høy tid at det settes inn bevisste tiltak for å gjenopprette respekten for skolens lærere, som arbeider mot alle odds. Politikernes gjentatte formaninger om nødvendigheten av å satse på skole og utdanning har også i betydelig grad vist seg å være ren retorikk når det kommer til stykket.

Førsteamanuensis Per Østerud hevder i sin artikkel at lærerrollen er kommet i en vanskelig klemme mellom krav og forventninger,

og at den ikke er i takt med det som skjer i samfunnet utenfor skolen. Elevene lider også under det betente spenningsforholdet som er oppstått mellom ønsket om å høyne den formelle kompetansen og samtidig styrke den enkeltes identitet og opplevelsen av å høre til et sosialt fellesskap.

90-års reformer og reformstrategier stilte den enkelte lærer under press. Med utgangspunkt i større krav til skolens kunnskapsinnhold og til å innrette undervisningen etter en nasjonal modell for faglig progresjon, er kontrolltiltakene overfor lærerne skjerpet. Dette kommer til uttrykk gjennom målstyring som ledelsesprinsipp, ved utvidete rapporterings- og evalueringrutiner, tiltakende planleggings- og møtevirksomhet og vekt på de administrative funksjoner i skolen.

Lærerutdanningen i søkelyset

Owe Lindberg er fil.mag. med pedagogikk hovedfag og ansatt ved Örebro universitet, Pedagogiska institusjonen. Han skriver om at forandring av lærerutdanning peker på to tendenser. For det første går det en tendens mot schoolbased og partnership. For det andre går det en tendens mot standards og competences.

Den school-based and partnershipsorienterte tendensen peker mot en kvalitativ og kvantitativt sterkere skolebasering. Den andre mot en nærmere forbindelse mellom den ene skolepraksis – praksissituasjonen og på den andre siden universiteter og høyskoler, etc. Sammenfattet kan vi si at det i lærernes utdanning bør skapes bedre forutsetninger for reflekterende samtaler om undervisningens innhold og skolens hverdagsliv i relasjon til verdspørsmål, filosofiske spørsmål og spørsmål om skolens samfunnsoppgaver.

Den profesjonelle læreren

«Den dyktige lærer er i stand til å analysere situasjonene for å bestemme den riktige rytmen i elevenes læringsaktiviteter mellom å absorbere og konsolidere innholdet».

Erling Lars Dale

Erling Lars Dale er professor i didaktikk ved Pedagogisk forskningsinstitutt. Han sier dette om hva som kjennetegner den dyktige lærer. De er i stand til å analysere situasjonene for å bestemme den riktige rytmen i elevenes læringsaktiviteter mellom å absorbere og konsolidere innholdet. Det blir viktig å knytte følelsesaspektet til den kognitive mestrings når det gjelder begreper og ideer knyttet til følelser og holdninger. Derfor må fakta, ideer og begreper veksele med læringsaktiviteter som stimulerer og utvikler elevens følelser og sensitivitet.

Lærerutdanning etter Mjøsutvalget

«Gamle mytar må ut, og ny vin høver best i nye skinnsekkar».

Bjarne Kvam er cand. paed, og rektor ved Norsk Lærakademi,

■ forts. neste side

Lærerhøgskolen. Lærerutdanning er ved ein skiljeveg. Gamle mytar må ut, og ny vin høver best i nye skinnmetoder. Ei slik myte har lenge vært ført til ei gal form idealisme, nemleg den at ein kan utdanna lærarar på 3 – 4 år. Alt som godt er, burde difor pressast inn i studietida, som om døra vert lukka og eit «For seint!» lyder når ein tek steget inn i arbeidslivet. Men arbeidsstaden er ein fullverdig læringsarena for alle som vil leva i ei utvikling av kunnskap og forståing. På samme vis som vekselverknader mellom teori og praksis gjev lærerkompetanse, gjev vekselverknaden mellom studiar og arbeid auka lærerkompetanse. Alt i alt passar det med å avrunde Kvam sin artikkel med disse orda: «Det er eit privilegium å vera lærar!»

Sammenfatning

Dette er en god bok! Den gir et godt og allsidig bilde av hva som ligger i det å være en god lærer. Det er likevel slik at mange lærere strever. Mange er bekymret for de unge sine passive holdninger. Kjedsomhetens lange gjesp kan tilsynelatende hverken søvn, hvile eller fridager rå bot med. Den innagerende, emosjonelle reaksjonsformen er også blitt et problem i skolen. Mange vurderer det mentale fraværet i lærings situasjonen som et større problem enn den utagerende forstyrrende atferden...

Men i skolen er det også en positiv trend: *Den går fra et skifte fra en lærersentrert undervisning mot en elevsentrert læring, fra logisk oppbygde læringsprogrammer med læreboken som styringsinstrument til interaktivitet og mangfold i læringsressurser, fra passivitet til aktivitet i læringsmiljøet, fra å se læring som en livslang prosess, fra standardisering til en rolle hvor lærer blir veileder...*

Det er også positivt at en jeg-generasjon er i ferd med å vokse opp. I dette ligger det flere forhold. Blant annet at de unge kommer fra hjem som inngår dialog med dem, forhandler med dem og inngår kompromisser. Men lærerne i skolen klarer ikke alltid dette. Verdspørsmål har ikke noen særlig status i skolen, og det kan slå negativt ut for lærerne. Men spennende er det i alle fall at en

jeg-generasjon vokser opp.

Kritikk? Jeg savner en presentasjon av det som i *nevropedagogikken kalles for mulighetsskolen*. Mulighetsskolen rommer plass til utfoldelse av alle hjernens ressurser, dvs for bevissthetskraften for hjernens kunnskapssenter og hjernens verdiressurser. I dagens skole er det hovedsakelig hjernens kunnskapssenter som får spillerom. Eller for å si det på en annen måte: informasjons- og kommunikasjonsteknologien truer den noe mer humanistiske tradisjonen.

Friskolen -70 i Danmark er kanskje den skolen som kommer nærmest en mulighetsskole. På denne skolen tar elevene reelt ansvar for egen læring, og de eldste hjelper de yngste, og det er dessuten god kontakt mellom lærerne og elevene. De kan prate så mye de vil sammen. Dette står helt i motsetning til skolen slik vi kjenner den. Noen ganger sitter elevene og ingenting gjør. Det er lov, fordi hjernen egentlig arbeider hele tiden selv om ikke elevene «gjør noe»...

... Både store og små deltar på det daglige skolemøte. Uttalerett har de fra det øyeblikket de kan ytre seg. Mens vanlige skoler har en pålagt struktur, har Friskolen -70 en iboende eller familier struktur...

Hjemmeundervisning er heller ikke omtalt. Det burde den ha vært. I Norge er det 500 barn som undervises hjemme. Hjemmeundervisning rommer langt bedre forutsetninger for å ta i bruk dialogpedagogikken, aktivitetspedagogikken, den kritiske pedagogikken, prosjektundervisning, problembasert læring eller nevropedagogikk. Og det beste av alt: Det er fullt lovlig å ta sine barn ut av skolen og gi dem undervisning hjemme. For i Norge er det ikke skoleplikt, men bare opplæringsplikt (Astrid Strømme, hovedoppgave, 2001).

Det er likevel slik at boken Slipp elevene løs ender opp med at «noe må gjøres». Lærerne må få utdanne til å takle nye utfordringer. Lærerutdanningen bør reformeres til dagens situasjon i skolen! Det er en krevende bok, og det tar tid å sette seg inn i stoffet. Men det er vel skrevet!

Berekraftig utvikling

Ei økonomisk berekraftig utvikling og ein berekraftig økonomi har mange føresetnader. Berekraftig utvikling må:

- ha eit økologisk grunnleggjande verdssyn, ta omsyn til store samanhengar og heilskapsvurderingar
- ha eit langsiktig mål
- knytast til fundamentale materielle og ikkje-materielle behov, og ta vare på livsgrunnlaget
- syte for at folk får arbeid (sysselsetje folk heller enn maskiner)
- arbeide for ei endring av maktstrukturane slik at det lokale og det einskilde mennesket blir oppvurdert
- oppvurdere kvalitet i staden for kvantitet (meir ut av mindre)
- godta at inntektsnivået i rike land går ned
- ha ein sunn skepsis til tekniske framskritt
- prioritere det optimale framfor det maksimale
- sørge for resirkulering framfor bruk og kast

Naturvernlag – oppgaver og målsetjing

I dei to tre siste tiåra har det i samfunnet vårt vore ei rivande utvikling på nær sagt alle omkverve. Denne snøge omsnuden med forandringar på alt det tilvande har då ført til motsetnadstilhøve mellom dei ymse næringer og interessegrupper i folket vårt.

Dette gjeld då kan hende i særleg mon utbygging av industri og dermed energiutbygging og andre føretak, som fører til harde innhogg i naturen på den eine sida og på den andre sida dei som vil verna mest mogleg av naturen som den er, og nytta ut det som naturen kastar av seg, utan for store inngrep og øyding. Det er då lett å skjønna at det vert spenning mellom så ulike interesser.

Dette er vel grunnen til at vi har fenge vernelag og naturvernforeningar mange stader i landet. Her på Voss vart det skipa naturvernlag for eit par år sidan, som vert vidare bygd ut.

Det er då truleg trong for at så mange som moegeleg får kjennskap til kva eit vernelag er, kva det står for, kva målsetjing det har, og kva innhald arbeidet har.

Frå samfunnet si side er det også tilsett folk som skal syta for at dei lover som tek sikte på å verna natur og miljø vert haldne og etterlevde så godt som råd er. Dette arbeidet er sers viktig. Det syner seg likevel at naturvernarbeidet er så vidtfemnan-

de og tidkrevande at der var trong for mange fleire tilsette på kvar stad, om den naudsynte overvaking skulle lukkast.

Eit vernelag er då folk på staden som går saman og tek på seg eit stort arbeid som ikkje samfunnet vert belasta med – eit arbeid utan vederlag.

Det er interessa for saka som er drivkrafta i dette arbeidet. Då det er folk frå staden som er glade i bygda og naturen her, som legg på seg dette «gratisarbeidet» skulle det vel vera god nok garanti for arbeid.

Vernelaget er merksam på at med det akselererande tempo omforminga av samfunnet har no er det mest uråd at alle påbod vert haldne. Dette har og med dei lover som vert gjort gjeldande som synest verta sette i kraft, utan omsyn til om det er føresetnad for å retta seg etter dei. Dette synes særleg å råka lover for natur og miljøvern.

Når det gjeld ymse reinseanlegg, utbeting av siloar og gjødselkummar og liknande, er det vel samfunnet, som ved tilskot skal dekkja ein del av kostnadene. Det må då søkjast og løyvas og dette tek tid – særleg nå då den økonomiske råma vert trongare. Resultatet vert at det må søkjast om dispensasjon frå lova.

Tempoet i samfunnsutviklinga tykkjest ta sikte på «å bygga Rom på ein dag». Eit noko svakare tempo med gjennomføringa av mekanisering og teknikk i jordbruket, hadde

vel og vore ein føremon. Dette gjeld vel og på andre område enn jordbruket. Dette saman med mangt anna er omsyn vernelaga må ta.

Der vernelag er skipa, vil det då vera sers viktig at det vert sett saman på den måten at der vert medlemmer frå alle grupper i bygda, ikkje minst frå gardsbruk, skogbruk og frå folk som bur ute på bygdene, slike som kjenner tilhøva frå innsida.

Alle som i noko mon har kjennskap til alvoret med omsyn til ureining av jord, luft og vatn må vel ha interesse av å verna desse elementa.

Av dette må ein kunne slutta at gardbrukarar, dei som eig jord og skog skulle vera å finna i fremste rekke i eit vernelag, vera med å verna det dei sjølve eig. Eit vernelag sett saman av alle grupper vil vel og ha størst føresetnad for å løysa dei ymse problem.

Vernelaget ser det som ei arbeidsgrein å gjera ålmenta kjend med resultatata av forskning som er i gang på såvel samfunnsplan som den sivile. På den måten vil den einskilde få meir kjennskap til den alvorsame stoda med omsyn til ureining.

Naturvernlaget er skipa for at me skal få ei reinare bygd og eit triveleg miljø: «så når fedrane ser att på jordi dei kan kjenna sitt folk og sitt land»

Andreas J. Mandelid

Åpent - - -

innrømmelse av rettigheter til religiøse minoriteter i landet. Problemet var at Sovet støttet regjeringen offentlig. Det ble da påstått i vestlig presse at også kuppet måtte ha vært Sovjetstøttet. I sine memoarer innrømmet president Cartes utenriksminister, Cyrus Vance, at USA ikke hadde noen beviser for noen sovjetisk deltakelse i kuppet.

Uten at den amerikanske offentligheten eller Kongressen kjente til det, sanksjonerte Carter 3.juli 1979 et dekkasjonsprogram på 500 millioner dollar til støtte for de stamme-grupperinger i Afghanistan som er kjent under navnet mujaheddin. Målet var å styrte Afghanistans første verdslige, progressive regjering. Dette var altså lenge før Sovjet foretok sin fatale invasjon av Afghanistan.

Washington ment at USA ville vært best tjent med PDPA-regjeringens død og innledet samarbeid med noen av verdens mest brutale fanatikere. Menn som Gulbuddin Hekmatyar mottok titalls millioner CIA-dollar (En viktig tilføyelse her er følgende: norske F-16-jagere deltok 27.januar 2003, for første gang etter 2.verdenskrig, i bombeaksjon mot en bunkers der soldater tilhørende Hekmatyar befandt seg, 18 ble drept. Fra å være venn, er han nå blitt en fiende av USA og NATO)

Mellom 1978 og 1992, i PDPA-regjeringens levetid, overøste USA mujaheddin med 4 millioner dollar. Sammen med Pakistanske myndigheter støttet USA opplæringen av 100 000 militante islamister mellom 1982 og 1992. Taliban betyr "stu-

dent". Arbeidere som til sist skulle slutte seg til Taliban og Osama bin Ladens al-Qaida, ble rekruttert på et islamsk college i Brooklyn, New York, og fikk paramilitær opplæring i en CIA-leir i Virginia. Dette ble kalt "Operation Cyclone." Også det britiske MI6 lærte opp fremtidige al-Qaida- og Taliban-krigere.

SANKSJONENE

Da US ambassadør Madeleine Albright ble spurt om en halv million – 500 000 – døde irakske barn var en pris som var verd å betale for sanksjonene, svarte hun: " Vi mener det er verd prisen."

Hans von Sponeck var lederen for Olje-for-mat-programmet, som siden 1996 har tillatt Irak å selge en brøkdel av sin olje for penger som går rett inn på en konto kontrollert av Sikkerhetsrådet. Nærmere en tredjedel blir ikke brukt til humanitær hjelp, men dekker FN's "utgifter", samt krigsskadeerstatning til Kuwait, en av verdens rikeste land, samt kompensasjonskrav fra oljeselskaper og andre multinasjonale konserner.

I 1999 gikk Sponeck av som leder for programmet, etter 30 år i FN, fordi han syntes dette var en meningsløs straffereaksjon overfor det irakske folk.

Selv om mat og medisiner er unnatt, har Sanksjonskomiteen, med et flertall av britiske og amerikanske medlemmer, ofte nedlagt veto mot forespørsler om spebarnsmat, jordbruksutstyr, hjerte- og kreftmedikamenter, oksygentelt, røntgenmaskiner. Bl.a. ble seksten hjerte- og lungemaskiner holdt tilbake fordi de inneholdt "databrikker". Vaskemid-

ler som klorin, er "dual use" (betyr at de muligens kunne brukes i våpenproduksjon), i likhet med grafitten som brukes i blyanter. Derfor er det også forbudt for Irak å kjøpe blyanter fra utlandet.

I løpet av den tiden Norge satt i sikkerhetsrådet hadde man håpet på en lettelse av sanksjonene overfor Irak, men de ble tvert i mot skjerpet.

MASSEØDELGGELSES-VÅPEN

Det er en rekke nasjoner i verden som har masseødeleggelsesvåpen, inkludert verdens største militærmakt USA, som var det første landet i verden som tok i bruk atomvåpen mot sivile i Hiroshima og Nagasaki. Selv i dag dør mennesker av skadevirkningene av disse to bombene.

Den amerikanske militærløgen som hadde ansvaret for oppryddingen i Kuwait, professor Doug Rokke, er selv blitt et offer for amerikanernes og britenes bruk av utarmet uran i sine granater. Økningen av bl.a. kreft, leukemi og hjernesvulster har økt formidabelt i det sørlige Irak etter Golfkrigen.

Rokke hevder at Vesten før eller senere må ta stilling til britenes og amerikanernes bruk av "masseødeleggelsesvåpen" som utarmet uran. Under Golfkrigen, hevder han, ble det avfyrt godt over 300 tonn. Et A-10 Warthog kampfly avfyrt over 900 000 salver. Hver enkelt salve besto av 300 gram massiv uran 238. Hver tank avfyrt granater der hvert skudd hadde over 4500 gram massiv uran.

Det som foregikk i Golfen var en

■ forts. neste side

BØKER – BØKER – BØKER

Forfatter: Thomas Hylland Eriksen
Forlag: J.W. Cappelens Forlag AS
1995

110 sider

Anmeldt av: Astrid Strømme

«Et nytt dominerende verdensbilde har allerede tatt form. «Islam» har avløst «kommunismen» som den angivelig fremste trusselen mot «Den frie verden», og det nye fiendebildet er like virkelighetsfjernt som det gamle var.»

Dette er en kortfattet debattbok om konfliktscenari «Vesten – Islam». Forfatteren forsøker med denne boken å skape forståelse for hva som egentlig er «islamsk». Ingen er tjent med å fremstille fiendebilder av hverandre.

Opplysning om de faktiske forhold er nødvendig for å demme opp mot selvbestaltede representanter for både Vesten og islam som forsøker å overgå hverandre i gjensidige avskyerklæringer. I forskning om etnisitet kalles mekanismen bak for **diktomisering**. I dette ligger det at

Det nye fiendebildet

man forsøker å definere den andre som det motsatte av seg selv, som det en selv ikke ønsker å være. Fiendebilder er alltid stereotype, og i kjølvannet brukes disse ideologisk til å framstille hat og uforsonlighet. I våre øyne fremstilles «islam» eller muslimer som udemokratisk, kvinnekriminerende, illiberale, underutviklede og religiøst opphengte.

Vesten blir forstått som menneskefiendtlig og individualistisk, normløst, umoralsk, arrogant og dekadent.

«Islam» har avløst «kommunismen» og er angivelig den fremste trusselen mot «Den frie verden», sier forfatteren og legger til at det fiendebildet er like virkelighetsfjernt som det gamle!

Det er ikke slik at fiendebildet utelukkende er ideologisk eller militærstrategisk. De har også opplagt en økonomisk side. Fremskrittspartiet har i så måte bidratt til å gjøre asylsøkere, flyktninger og innvandrere til syndebukker. Dette bl.a. fordi andelen av innvandrere på sosialhjelp er høy. Arbeidsledigheten er større blant dem fordi de hører til dem som mister jobben i nedgangstider. De høyere kriminalitetstallene blant ikke-norske-fødte blir anført som bevis for at noen «kulturer» er mer skurkaktige enn andre. Men det er lett å vise, om man benytter statistikk, at **sosiale omstendigheter er**

avgjørende her» Til sjuende og sist dreier det seg om en rå maktpolitikk:

Gregory Bateson bruker begrepet **skismogenese** for å beskrive og forklare den underforliggende dynamikken.

Skismogenese er en dynamikk som kan ødelegge relasjonene mellom stater, ektefeller, gjenger, osv. ... Bateson sier at dersom skryting er et element i relasjonen mellom A og B «er det sannsynlig, dersom skryting er en respons på skryting, at hver gruppe vil drive den andre til en overdreven vektlegging av dette mønsteret, så er dette en prosess, om den ikke begrenses, som bare leder til mer og mer ekstrem rivalisering. I sin ytterste konsekvens fører det til fiendskap og sammenbrudd i hele systemet».

Den eneste måten å overskride skismogenesen på, er ved å introdusere et tredje, formidlende element mellom de rivaliserende grupper... Forfatteren antyder at **fredsbevegelsen og de alliansefrie statene har hatt en slik rolle...**

Det er likevel min mening at uten en ny økonomi og en eksistenslønn til alle mennesker i Norge og i verden forøvrig står vi på stedet hvil. BDB sitt dekapitaliseringsprogram og lønnsomme prisfall er i så måte heller ikke mulig å slippe unna...

Åpent - - -

form for kjernefysisk krigføring, sier Rokke. Jord, luft og matvarer er forurenset med dette og effekten vil vare i uoversiktlig fremtid.

KRIGEN MOT TERROR

Krig er selv en del av terroren, derfor er det meningsløst å bruke et slik begrep som alltid henger over CNN-sendingene som et uhyggelig banner. Krig kan aldri løse terrorproblemet, det burde Israel ha funnet ut gjennom 50 års krigføring mot palestinerne. Et folk som blir ydmyket og havner i en håpløs livssituasjon uten fremtidsutsikter tar til ekstreme metoder for å slippe fri. Det er den reneste automatikk i dette. Dessverre har ikke Sharon forstått dette, for han synes å være en krigens mann, i likhet med sin åndsbror i USA, George W. Bush.

USAs krig mot terror i Afghanistan har ikke gitt de resultatene de hadde forventet. Hverken bin Laden eller al-Quaidanettverket er satt ut. USA knyttet seg til smådespoter fra diverse stammer i Afghanistan, ofte ved å betale en håndfull dollar. Etter at pengene var oppbrukt, skiftet stammelederne ofte side. Forholdene i Afghanistan er fremdeles uavklarte og uoversiktlige. Fremdeles går kvinnene kledd i burka og klase-

bombene som USA droppet i titusenvis over landet, vil ramme barn og voksne i lang tid fremover. Det er en langsiktig terror mot det afghanske folk, som USA skulle hjelpe til frihet. I virkeligheten er det områdene rundt Kabul som er under kontroll. Landet for øvrig er, som tidligere, kontrollert av mer eller mindre gode venner av USA, ja, til og med sterke motstandere av landet.

Det er ubegripelig at Norge og resten av Vesten hevder at krigen mot terror i Afghanistan har vært vellykket. Virkeligheten er noe helt annet.

Krigen skulle ha skiftet fokus, fra krig mot terror til krig mot sult og fattigdom, slik den nyvalgte brasilianske statsministeren uttalte på Handelsmøtet i Davos nylig. Her ligger løsningen på terrorproblematikken.

Men hva kan man stille opp mot slike holdninger, slik George Kennan, amerikansk strategisk planlegger, uttalte alt i 1948:

"Vi har 50 % av verdens rikdom, men bare 6.3 % av dens befolkning. I denne situasjonen blir vår virkelige oppgave i den kommende perioden... å opprettholde denne ulikheten. For å gjøre det må vi kvitte oss med all sentimentalitet... vi bør slutte å tenke på menneskerettigheter,

økt levestandard og demokratisering."

Jeg tror dessverre at disse holdningene fremdeles gjennomsyrrer den amerikanske administrasjonen anno 2003. Den amerikanske ambassadøren i FN, hauen John Negroponte, stilte ikke overraskende opp like etter at Hans Blix var ferdig med avleveringen av rapporten til FN's sikkerhetsråd, med et ferdigskrevet manus på pressekonferanse, som tydelig viser at de har avgjort sin vei lenge før FN-rapporten. Svarene var gitt på forhånd. Det var samme Negroponte som like etter angrepet på Twin Tower den 11. september 2001, uttalte:

"Amerikas selvforsvar... krever ytterligere tiltak med henblikk på andre stater."

Han advarte med andre ord hele verden.

George W. Bush sa det slik: "USA er Guds gave til verden."

Hvilket land blir det neste som skal motta USA som gave?

"Det er kommet en tid da taushet er forræderi, "sa Martin Luther King. "Den tiden er nå".

Fauske 2.februar 2003, med hilsen Dag Ove Johansen

ØKOBIDRAG

Lykkelig og gjeldfri i halmhus

Mens mange her til lands betaler en høy pris for å komme seg inn på boligmarkedet og ender opp som gjeldsslaver, har familier i Norge og Danmark funnet ut at halmhus kan være en del av løsningen for å unngå nettopp dette.

Bolighus av halm og leire er basert på en lett tilgjengelig byggetode, som gjør at det er mulig å yte stor egeninnsats og på det viset få ned prisen betraktelig.

På Djursland, 25 km fra Århus, bygger elleve familier en ny landsby som har fått navnet Friland. Byggematerialene er natur- og gjenbruksmaterialer. Målet er gjeldfrihet og mer armslag i tilværelsen til å gjøre det man har lyst til. Med et gjeldfritt, selvbygget hus i for eksempel halm, håper familiene at de kan være til inspirasjon for hvordan beboerne på landsbygda kan skape et lokalt kraftsenter i informasjonssamfunnet.

I Danmark er det oppført over 80

halmhus de siste ti årene. 61 av husene er oppført uten noen form for bank- eller kredittlån. Begrepet glad og gjeldfri har blitt et slagord, som har fulgt halmhusbyggeriet, men dette er avhengig av at man, i tillegg til å gjøre jobben selv, har en god slump egenkapital.

– Det finnes eksempler fra Danmark på at halmhus er ferdigstilt for under 1.000 kroner kvadratmeteren, men dette fordrer at man gjør alt selv og dessuten benytter mye gjenbruksmaterialer. Her i Norge er det bygget flere halmhus og hus i andre naturlige byggematerialer. Kostnadene varierer fra det svært rimelige til helt vanlige byggekostnader avhengig av graden av egeninnsats, sier sivilarkitekt Rolf Jacobsen ved Gaia Arkitekter.

Danmarks Radio følger prosessen med boområdet Friland, og det kan du også gjøre ved å gå inn på nettstedet: www.dr.dk/friland.

Det er ikke bomber jeg frykter

(«Som dere sår, skal dere også høste»)

Det er ikke bomber jeg frykter, de krever en hånd for å kastes, en hånd som må ledes av mistro og hat til sin egen neste.

Det er ikke vantro jeg frykter og knurrende samfunnshyener, men det som blir sagt for å lyve og baktale menneskets lengsler...

Det er ikke din frykt jeg frykter, men multiplisert med min egen slår den til begge sider, og fyller vårt hjerte med vrede.

Det er ikke bomber jeg frykter, de krever en løgn for å kastes, de bærer vår dom over andre og næres av redselens hete.

Even Lorch-Falch

NY BOK!

En forskningsrapport i bokform
Christian W Beck

Hjemmeundervisere i Norge – En undersøkelse

Kokofon forlag og Pedagogisk forskningssenter
128 hjemmeundervisere har svart på et spørreskjema.

Her er svarene!

Hvem er hjemmeunderviserne?

Hvordan og hvorfor gjør de det?

Hvilke resultater oppnår de?

Den første undersøkelsen om hjemmeundervisning
i Nord-Europa

Kan bestilles direkte fra forfatteren C.W. Beck, Fjellgata 25,
0566 Oslo. Tlf. 952 24 032 eller på
e-mail christianwb@hotmail.com

Pris kr 120,- + porto

Fattigdom

«For eg var svolten, og de gav meg mat, eg var tyrst og de gav meg drikka, eg var heimlaus og de hyrte meg». «Det seier eg dykk for sant: Alt det de ikkje har gjort mot ein av desse minste, det har de heller ikkje gjort mot meg».

(Matt. 25, 35 og 45)

Fra boken: *Innføring i logokratiet bind 1:*

Hva er symboler og symboldyrkelse?

Symbol pleier vi å definere som tegn, kjennetegn eller merke. Ordet symbol står også for betegnelsen bilde, sinnbilde og gjenstand. Symbol kan også være en handling, f.eks. et håndslag som betegnelse for enighet. Symbolet har regelmessig en annen og mere vesentlig betydning enn den som umiddelbart springer i øynene, således at det anskuelige sanselige og konkrete for den menneskelige innbildning og følelse representerer og uttrykker noe ikke-anskuelig, oversanselig og abstrakt. Dette pleier altså å være den alminnelige definisjon. Som eksempel her kan nevnes lammet som bilde på den fromme, tålmodige og lidende Kristus, og korset som bilde på kristendommen.

Symboler finner stor anvendelse i det primitive barnekammer. Vi kan tenke på dukken som den lille pikes symbol på det levende barn når hun selv blir mor. Vi kan tenke på trehesten som symbol for den lille gutten på en levende hest, eller en tomkase som symbol for ham på en «levende» bil.

Vi kan også tenke på begrepet «stat» som for de fleste mennesker ubevisst er symbol på det organisk levende samfunn. Kirke som symbol på Kristi hellige samfunn, eller «penger» som symbol på rikdom og velstand.

Symboldyrkelsen oppstår når menneskene ikke er seg bevisst at symbolene bare er sinnbilder, forestillinger som menneskene gjør seg så lenge sannheten og de virkelige forhold er uopklart for den enkelte. Troll og nøkk er symboler på det mystiske f.eks. i fossen, slik det oppfattes av det primitive mennesket. Men disse symboler avsjeles når menneskenes bevissthetsgrad øker og fossen oppdages og klarlegges som den energikilde den er.

Symboler dyrkes av det primitive menneske i det primitive menneskesamfunn så lenge utviklingen og bevissthetsgraden står på et lavt standpunkt. Således dyrkes i samlivets barnekammer i dag den primitive «stat» som det egentlige og virkelige», mens det barnslige menneske ennå ikke er seg bevisst at ordet kun er et symbol på det organisk levende menneskesamfunn som er og som skal bli, og som Kristus angir skal følge universell lovmessighet.

Symboler og symboldyrkelse er således fenomener som opptrer på menneskenes vei fra den primitive tilstand og oppover mot stadig høyere bevissthet og større fullkommenhet. Symbolene vil da etter hvert avløses av klarere og riktigere uttrykk for sannhet og virkelighet.

Der kunne skrives bøker om symboldyrkelsen, således på det religiøse område og også på det rent psykologiske område slik det opptrer i psykoanalysen. Det som imidlertid her for oss har særlig betydning er en kort og konsentrert forklaring på symbolene og symboldyrkelsen slik den opptrer til daglig i det ennå under utvikling værende organiske menneskesamfunn.

G.E.B. (1957)

Mennesket og symbolene

Ordet symbol kan føres tiltake til det greske *Sy'mbolon*, som opprinnelig betyr den ene halvdel av noe, «pendang», men siden har utviklet seg til å betegne kjennetegn, sinnbilde, dvs. det sinnlige tegn for en ting, en person eller et abstrakt begrep så som makt, kongelighet og det guddommelige. Symbolene kan også betegne handlinger og virksomhetsformer. Det typiske for symbolet er at dets form og uttrykk sjelden står i tydelig relasjon til det som det skal betegne: koblingen fra det symbolske tegn som sådant eller den symbolske handling finner sted via menneskenes forestillinger og fantasi-virksomhet. Symbolet har altså et dobbelt innhold: dels det som det er i og for seg, dels en bakenforliggende, tenkt eller fingert, virkelighet. Flagget er i seg selv rett og slett dekorativt og festlig eller et signaltegn, men det betegner også folk, land og nasjonal samhörighet. Håndtrykket er vakker og inderlig og forener ved legemlig nærhet, men det betegner også menneskefelleskap, vennskap og trofasthet. Fra et videre synspunkt kan all vår kunnskap tilbakeføres til symboler: vi handler ved hjelp av bokstavtegn, ord, språk og tall, matematisk og kjemisk formelskrift, men alt dette er konvensjonelt godtatte tegn for en bakenforliggende virksomhet, som ikke er kongruent med tegnkomplekset: alle våre legemlige forhold, uttrykk og bevegelser, våre tankes og tros former er fra dette videre synspunkt symbolske, ja, spørsmålet er om ikke vårt liv i alle dets aspekter likesom hele universet er sinnbilder for en dypere virkelighet, som vi ikke kan komme i kontakt med på annen måte og ennå ikke oppleve umiddelbart og direkte.

Kunsten er mettet med symboler. Den skaper ofte suverent sine egne symbolformer, men opptar også symboler fra de øvrige livsområder. Den kirkelige kunst er umåtelig rik på religionssymboler; korset, evangeliesymbolene, Mariasymbolene, Salomos trone etc. Bibelen vrirler av symboler, ikke minst det apokalyptiske glødende bildespråk. Fisken var et sterkt symbolsk begrep i Bibelen og også i de gamle, ikke kristne religioners verden. I oldkirken var forbindelsen mellom Jesus og fisken (*ichthys*) alminnelig. Fisken forestilte også den troende kristne. Fisken ble dertil bilde på oppstandelsen i den kristne kunst. Når det er tale om kristen symbolikk får vi ikke glemme betegnelsen for trosbekjennelse «*Sybolium*», ord og formuleringer symboliserer ikke bare trosforestillingen, men også den virkelighet, som tenkes å ligge bakom.

Ritualer, sakramenter og religiøse former, sabbatsfeiring og faste, påskehøytid etc. er fylt av symbolske ting. Riksvåpen, heraldik, regalier, foreningsemlen, regimentsfaner, et utall av offisielle seremonier og skikker – over alt symboler og allegoriske innslag. Vårt hverdagsliv er fullt av lignende tegn: Vi tar av hansen når vi hilser, vi løfter på hatten, bukker og neier, brer ut armene eller

løfter dem mot himmelen til påkallelse. Vår mimikk og våre gester uttrykker indre forhold. Hele vårt språk er en skatt av symboler, hvor relasjonene ikke på noen måte er organisk betinget: menneskelige erfaringer kan uttrykkes like godt på japansk som på engelsk og svensk. En matematiker er i sin algebra og sine ekvasjoner på ingen måte bundet av det latinske eller greske alfabet, han kan anvende hvilken som helst tegnsamling som passer formålet, og gjør det så ofte; det er konvensjon og praktiske forhold som gjør at russiske matematikere og kjemister ikke anvender det slaviske alfabet i sin tegnskrift.

Det ville føre for langt å undersøke alle symbolikkens ytre former og relasjoner. Vi skal begrense oss til en meget viktig og ofte forbisett side av symbollæren. Man taler om et bestemt symbol som dødt eller uttjent og om et annet som levende. Men symbolene har i seg selv intet liv eller noen død; det er menneskefantasi som gir symbolene liv og makt eller avliver og detroniserer dem. Symbolenes velde over oss er altså en makt, som primært utgår fra oss selv. Vi er psykisk lenket til våre symbol-tegn, og innkoblingen mellom tegnet og det som det skal forestille, skjer i vår mentale verden, eller også er strømmen innad brutt og koblingen uteblir. Til vår symbolverden kan vi forholde oss på en eller flere av følgende måter: likegyldig, vanemessig og konvensjonelt, falsk sentimentalt og følelsesbundet eller fantasibesatt, eller også stundom rent åndelig. Ytterst sjelden tar vi symbolene intellektuelt og langt ifra alltid åndelig. Vi er eksempelvis gjennomtrengte av det vanemessige og godtatte i våre hverdagsord og hverdags handlinger, slik at disse for lenge siden er blitt skall uten kjerne.

Det er sikkert riktig og økonomisk, for ellers ville vår hverdag bli en kaotisk bevegelse av opprevne følelser: Vi reagerer ikke følelsesmessig symbolsk når vi løfter på hatten for forbipasserende, men vi reagerer på en annen måte når våre venner unnlater å hilse på oss; da blir tegnet straks levende. Naturligvis er alle religiøse symboler og symbolhandlinger, alle ritualer og sakramenter like gode, bare de kan lede oss til berøring med tingenes sanne natur, alt under forutsetning av at disse tegn virkelig forestiller aspekter av virkelighetens guddommelige vesen og kan bringe oss i kontakt med denne. Men her trer det vanemessige og jeg-bundne inn. Vi har vennet oss til en bestemt kirke, bestemte ritualer: et bestemt flagg, likesom vi har vennet oss til vårt eget språk, og så snart vi kommer i berøring med andre kirker, andre ritualer, andre flagg og andre språk, uteblir den følelsesmessige sympatiske kontakt, og vi blir likegyldige, engstelige eller bent fram aggressivt fiendtlige. Hadde vi mulighet for i alle symbolformer, som ikke er direkte livs- eller virkelighetsfiendtlige, å trenge bak formenes skall til den åndelige kjerne, ville vi over alt finne samme ånd, samme virkelighet. Men en slik oppdagelse betinges

helt av oss selv og vår utviklingsgrad. Den største hindring for vår oppdagelse av ånden bak formene er vår selvishets adskillelse, en selvishet som forbinder seg ikke bare med vår person og dens formentede supremati, men også med vårt kjære språk, vårt flagg, våre fedres kirke, våre tillærte bønner og gester. Det som gjelder med hensyn til eget og fremmede språk gjelder ennå mer i spørsmålet om andre symboler. De som er blitt oppdratt til å nærme seg Gud på en bestemt måte og dyrke ham med en bestemt serie tegn og symbolske handlinger, har naturligvis meget vanskelig for å nærme seg ham på andre måter og gjennom et annet symbolspråk. Dette er helt naturlig og hører til vår utviklings art, og om dette er ikke meget å si. Det vesentlige er her som alltid at vi når frem til levende ånd, og denne er den samme hvilken vei vi går, bare vi går mot det samme sentrum. Gud er ikke selve navnet, Gud er våre forestillingers selvprojiserte bilde. Gud er ånd og kan derfor ikke tilbes annet enn i ånd og sannhet, ikke med noe som helst symbolspråk: Han kan ikke helt rommes i noen form eller noe navn, aller minst av noen genus. Kristus er liksom åndelig virkelighet og ikke navnet Kristus eller korsets torturerte menneske, og bor ikke i hus av sten og tre som er laget av mennesker.

«Mennesker som er blitt adskilt fra hverandre og tapt forbindelsen med hverandre ved verdslig begjær, oppretter en eller annen ritus eller kult og vender seg til de forskjellige guddommer, alt etter de impulser deres medfødte natur gir dem. Men det betyr ingen ting hvilken guddom en tilber, velger eller dyrker. For dersom han har tro, gjør jeg hans tro urokkelig. Utrustet med den tro jeg gir ham dyrker han denne guddom og får av den hva han enn ber om.

De som dyrker guddommene går til guddommene. Men de som dyrker meg Herren kommer til meg.»

Europa er overfylt av gamle heligdommer. Helgener og hellige jomfruer og deres bilder og ben har tapt den kraft de en gang hadde. Ikke så å forstå at de noen gang i seg selv har hatt denne kraft, men menneskefantasi ga dem en gang denne kraft. Det er en utviklings linje dratt fra primitiv magi via tilbedelse i mange former frem til den høyeste ulegemlige og av alle ytre ting ubetingede gudsopplevelse. For nåtidens mennesker har de store katedraler, deres bilder, krusifiks, soler og motiv-malerier, mest turistinteresse. Symbolene var dog også i våre kirker en gang broen vi vandret over til sann virkelighet. Broen er nå blitt sluttstasjonen hvor vi vender på vår vandring. Broen er blitt den oppdratte vindebro: foran den gaper en uoverstigelig voldgrav. Man klager over angrepene på vår gamle helgenkalender, almanakken, fjerning av Marie bebudelsesdagen osv. I dagens avis sørger en forfatter over at Mariakulten ebber ut i vårt land. Men hva gavner ytre, riksdagsbesluttede anordninger, hva verdi har den nominelle bibeholdelse av helgen- og helligdager når ånden er forsvun-

net? Tomme og døde formers skall kan være direkte skadelige. Anløpet mot sabbatsfreden og mot hjemmets søndagsfeiring er egentlig en uhyggelig ting, uhyggelig mest som vitnesbyrd om teknisk avguder. Men ennå alvorligere er det at sabbaten som symbol og streben mot åndelig virkelighet har mistet all betydning. For hva betyr søndagssymbolet for moderne, sekulariserte mennesker, som har byttet Gud med avguder, tekniske avguder, politiske avguder den sosiale, materielle menneskeforsorgens mange moloker? Hva vet nåtidsmennesket om fastetiden som tegn for utimelighet og ånd, om påskeunderet som sinnbilde og løfte om oppstandelse og nytt liv? Det er bittert sant, at det er mennesket og ingen magisk makt utenfor det som gir de fantasiskapende symboler liv eller død. Vår gamle symbolskatt, den religiøse som den profane holder på å oppløses i likegyldighet, død vanemessighet eller gråtmild sentimentalitet, hvor den ikke opplevs på en måte som er falsk og ualminnelig farlig; vi opplever bildene som virkelighet i stedet for å søke oss frem til virkeligheten bakom bildene. En fetischdyrkelse, som står nær primitiv magi og avguder. Dette faktum har sin årsak og sin rot i det moderne menneskets psyke og kan ikke fjernes med aldri så velmenende kirkelig ritualisme eller med fantasifulle og folkeforførende kroningsskuespill, som vanhelliger den anropte allmacts navn. Gud er ånd, intet annet enn ånd. Og når vi ikke lenger formår å nærme oss ham via kors, sol og helgenglorie – oppleve ham kan vi ikke annet enn i ånd – da skal det sannelig ikke lykkes å komme frem til Hans trone via hjulet, motoren og maskinspaken. Menneskene kan ikke leve uten sin fantasibilder og sin selvskapte mentale verden. Graden av vår utvikling måles på graden av virkelighet i vår fantasivirksomhet, dit også symbolverden hører til. Menneskene kan heller ikke leve uten å tro i noen form, og tilbe. Den tekniske tilbedelse som nå foregår når sikkert frem til den anropes trone; bønnhørelsens gaver ser vi rundt oss. Dens frukt er bitter og må spises. Tross alt skal den en gang bli et middel til gjevnen helse, selvbesinnelse, sannhet og liv.

Resumé:

Menneskene og Symbolene er et stort emne. Sammenhengen er meget enklere enn hva mennesker i alminnelighet tror. Men vi behøver hver for oss symbolene under vår utviklings gang. Faren er ikke at vi gir symbolene vår sjelskraft og lar dem tilfeldig binde vår mentale energi. Faren ligger i at vi blir hengende fast ved symbolene etter at disse har mistet sitt åndelige innhold. Symbolene skal være utviklingsgangens tilfeldige stasjon, en gjennomfart og et utgangspunkt for ny vurdering – altså ikke et fengselstårn som stenger oss inne og avskjærer oss fra lys og luft.

B.L. (1956)

Det store hjerte

Ved en minnestund for en bortgangen i Steinkjer, henvendte presen seg til de efterlatte, med følgende bevingete ord: «Blodpumpa stoppa!»

– «Gi meg visdom i hjertet» sa kong Salomo – om kjærlighetens organ.

Med overtruffen presisjon sier Søren Kierkegaard: «Kristendom er inderlighet». Følgelig blir inderlighetens antikristelige motsetning, det overfladisk utvendige. Les for eks. Mesteren Evangelieberetning om enkens skjerv.

Mange ser det som toppen av smakløshet at noen har misbrukt en kirke, direkte ved slottet i Praha, til å henge opp en jetteмонтasje av lysende neonlys; konstruert som omrisset av den bana- leste «hjerte»-form. Noen finner at med dette har man utadproji- sert lavmålet av primitiv kitsch og juggel. Det gir jeg min tilslut- ning og tilføyer at man neppe kunne ha funnet et mere ufrivillig avslørende symbol på det overfladisk upersonlige og uforpliktende, enn dette glørete «hjerte» – med det store tomrom. Og samti-

dig på tomhertet, utvendig, amerikanisert julejuggel. Denne hule, utenpåhengte reklame- «påstand» om byen med det store hjer- tet, blir ikke mere troverdig ved at dette megalomane stykke jug- gel ble hengt på en kirke – som velkomst-innvitt til Nato-toppe- ne!

Går man konsekvent inn på denne «hertesymbolikken», øy- nes en formildende omstendighet: Den ufrivillige komikk ved samtanken på «hertesymbolens» malplassering på WC-dører. Konsekvent videreført med «kjempehjertets» derved ufrivillige «signalisering»: At Nato-ambisjonene ender «rett i dass»...

Et fordomsfritt nysyn kan vise at det besteborgerlig malplas- serte «hjerte» på WC-dørene, uttrykker en kollektiv idiotiseren- de smakløshet. Og at denne endegyldig kunne elimineres, ved at «tegningen» snues til et funksjonsanvisende bilde; som fremstår når «hertet» snues opp ned.

SOH

Krig og poesi - the American way

Av Paal-Helge Haugen

Det var ein gong ein bibliotekar i USA som heitte Laura - fødd Welch, gift Bush. Nå er det ei god stund sidan ho deltok i forvaltninga av den kunnskapen, ettertanken og dei kri- tiske perspektiv som kan samlast mellom to permar. I staden deltar ho i forkvaklinga av amerikansk og in- ternasjonal politikk, ved å stille seg pent opp bak manipulerande menn og smile på dei riktige stadene. Ho er nemleg blitt forfremma. I dag ber ho den snodige tittelen First Lady, noko som logisk sett burde gjere hennar ektemann, ein viss George Wallace Bush jr., til First Gentle- man. Men så langt vågar ein seg ikkje i språkbruk i USA eingong. Visse grenser må det vere.

Frå sin nye opphøgde posisjon har den tidlegare bibliotekaren fun- ne det korrekt å gjere ein innsats for den amerikanske litteraturen. Det har tatt form av litterære symposi- um, som ho har arrangert i det roms- lege kvite huset der ho for tida er innlosjert. I følgje rapportar har der hittil vore både vennlege og livlege diskusjonar - om litteratur. Det skal det nå bli ein slutt på. Mange av des- se litteratur-folka er nemleg både es- tetisk uopplyste og uhøflige mot vertinna, gudbedre. Dei vil ikkje innsjå kvar litteraturens yttergrenser går, og at det på den eine sida finst hyggelege bagatellar som poesi, og på den andre sida alt det viktige, som vaksne folk bør stelle med: Politikk og krig, to storleikar som for tida ser ut til å bli rekna som identiske der i huset.

Det skjedde noko leitt sist veke. Laura Bush sende i beste meining ut ein ny invitasjon til utvalde med- lemmar av USAs litterære establish- ment - denne gongen ville ho lage eit symposium som skulle bere tittelen "Poetry and the American Voice", og skulle avviklast onsdag 12. fe- bruar. Men det spørst om den gamle bibliotekar hadde lese sine ameri- kanske klassikarar. Symposiet skulle nemleg dreie seg om Emily Dick- inson, Langston Hughes og Walt Whitman. Og det var jo temmeleg korttenkt. Som bibliotekaren burde vite, var desse tre døde skaldane ikkje av den slagen ein ville ønskje å sleppe inn i huset, i alle fall ikkje i

dét huset. Nåja, til nød Emily Dick- inson kanskje, men definitivt ikkje dei to andre. Whitman var jo ein ut- riveleg skjeggete og homsete type, som på sitt verste kunne finne på å skrive at høge embete i USA - inkludert presidentembetet - vart kjøpte og selde og fylte med gamle politis- ke horer. Hughes var ein fæl svart aktivist med venstreradikale sympatiar, og vart grundig overvaka av FBI og overhøvla av den utrøyttel- ge Joe McCarthy. Og då hjelper det ikkje at dei samstundes var poetar av verdensformat. Alt dette burde jo bi- bliotekaren forstått. Slik går det når ein ikkje les bøker. Stakkars Laura! Ho fekk nok gjennomgå på det kvite kammerset.

Så viser det seg at levande poetar ikkje er eit hakk betre enn dei døde. Og dei levande har jo den ulempa ved seg, samanlikna med dei avlidne, at dei framleis er i stand til finne på ny dævelskap. They just won't lie down. Og sidan største delen av amerikanske litteratar (og andre in- tellektuelle) av ein eller annan grunn ikkje er samstemde med Lauras ek- temann, tok dei invitasjonen som ein invitt til å lage ei brei markering av poetane sin motstand mot USAs planar om angrep på Irak. Initiativet kom frå Sam Hamill, poet og grunn- leggar av det høgt respekterte forla- get Copper Canyon. Han sende e- postmeldingar til ei lang rekke fram- ståande amerikanske forfattarar og bad dei bidra til ei nyoppretta inter- nettside, med skjønnlitterære tekstar og kommentarar til USAs krigsplar. Responen var enorm. På få da- gar kom det inn over 2000 bidrag, frå folk som Adrienne Rich, Hal Si- rowitz, Stanley Kunitz, Rita Dove, Grace Paley, Galway Kinnell, W.S. Merwin og den gamle beat-legen- den Lawrence Ferlinghetti. Ferling- hettis dikt "Coda" inneheld linjer som desse: "- og Amerika freistar omsetje angrepet på World Trade Center/ til byrjinga av tredje ver- denskrig". W.S. Merwin skriv i ein kommentar at "Bush og hans planar er ein større fare for USA enn Sad- dam Hussein".

Sterke ord, for visst. Ikkje eit hår betre enn Walt Whitman. Så poetar er vel seg sjølv like, i alle fall sett frå makta sin synsstad, uansett når i his- torien dei opptrer, og uansett om dei heiter Ovid, Villon, Victor Hugo,

Osip Mandelstam eller Lawrence Ferlinghetti. Ein kan rett og slett ikkje stole på dei, når krigsropet gjal- lar og det gjeld å vere med oss eller mot oss.

Så vertinna vart fornærma, som rimeleg var, og ville ikkje ha besøk av slike folk. Ho sende ut avbod, for- di - som ho seier - det fanst visse per- sonar mellom dei inviterte som ville "forvandle eit litterært møte til eit politisk forum". Dei var så frekke at dei ville bruke sine egne, samtidige amerikanske røyster til å uttrykke sitt syn på atskillig meir enn det ryt- miske grunnmønsteret hos Whit- man, eller tankestreka sin signifi- kans i Dickinsons poesi. Dei hadde altså mistolka invitasjonens uttrykte ønskje om å lytte til ei autentisk "American Voice". Men det kan jo også kome av at den amerikanske røyst som gir gjenlyd i førstedamas hovud, er ei heilt anna enn dei faktis- ke røystene ute i den amerikanske røyndomen. Så Laura synest vere samd med sin ektemann også i dette: Vi går til krig for demokrati og men- neskerettar, men vi har for pokker ikkje tenkt å tillate kven som helst å seie kva som helst for den skuld. Og slett ikkje når som helst.

Men forfattarane herjar ufortrø- dent vidare. Dei lærer visst aldri. Den kanadiske poeten Todd Swift har i løpet av få dagar redigert ein in- ternetbasert antologi med tittelen "100 poets against the war". Den skal overleverast til representantar for Bush-administrasjonen seinare denne veka. Det blir nok ei triveleg stund. Dersom du har lyst til å lese antologien, kan du hente den, og an- na stoff om poet-aksjonen, frå nett- stadene {<http://www.nthposition.com/www.nthposition.com>} og {<http://www.poetsagainstthewar.org/www.poetsagainstthewar.org>}. Og for ein gongs skuld er det frie ord gratis. Elles kan det jo ha store om- kostingar knytta til seg. Atskillig større enn for den tidlegare bibliote- karen, som truleg berre fekk ei over- haling fordi ho ikkje forstod at det alltid blir ugreie om ein mengar seg med forfattarar - dead or alive, som det heiter over there.

(Trykt i Fædrelandsvennen, 4. fe- bruar 2003)

Skuleminne m.m.

Oppradd for å ha noko å bygge framtida mi på, drog eg til Oslo og gjekk eit lærarkurs ved Sagene Lærarskule.

I 1950-åra var det skort på lærarar landet rundt, men samstundes var det eit ordsifte i blad og bø- ker om ein ny pedagogikk. Ein av desse som kom med nytt inn i skulestova, var min og mange sin gode ven, seinare professor Mar- tin Strømnes. Saman med Kris- tvik som rektor, var han ei dri- vande kraft som øvingslærer ved Volda Lærarskule.

Ved Sagene Lærarskule var den kjende pedagog-kvinna An- na Sjetne rektor. Ho var og mel- lom dei som ville rive alle katete- ra i skulestovene, få bort den opphøgde avsatsen framfor tav- la, der læraren skulle trone under undervisninga. Læraren skulle ha ei opphøgd, presteliknande rolle over dei unge. Den nye pe- dagogikken var at læraren skulle vere elevane så nær som mogleg, og alltid, setje barna og dei unge i sentrum.

Vel, eg lærte mykje av dette nye på Sagene, både om rekne- kunst, lesekunst, lære å sjå sa- manhengen i livet og i naturen, få bort talpugget, bibelpugget, og ikkje minst måtte vi lære om liv og vokster på heimstaden. Gym- nastikk og bading av sveitte kroppar etter sprang og leik med ball, hørde til. Men, eg merka meg straks at den nye pedago- gikken tok det ikkje lenger så trav- velt med skulane si første bok, Bibelen. Eg tenkte: Skal bibel- kunnskapen erstattast av parti- kunnskap, religionslære, fotball- lære og sport? «Det skal kome

seinare, ikkje i den 7-årige bar- neskulen» sa endåtil Strømnes.

Dette var eg djupt usamd i, og eg streid lenge med Strømnes om dette. Ein skule utan sann bibel- kunnskap, er ingen skule. Bible- len har to ledd: DGT og DNT. Det nye testamentet har lite og ingenting med religion å gjere, men er ei sann oppklaring av re- ligionen, slik den utfaldar seg i DGT og i andre liknande heiden- skap. DGT er eit samanhangan- de symbolstadium i jødane sitt liv, medan DNT, ved menneske- sonen, oppklårar skilnaden på dyrkinga av symbol, nemnt som Mammon, Molok og Mars, og oppdaginga og erkjenninga av guddommen i samfunnet på jord.

Ei djupt splitta og forsteina kyrkje, ber ansvaret for at gud- smakta er send til himmel og djevlemakta er komen i Guds stad her på jorda. Det var presten Hognestad som i Høvik kyrkje sa at guddommen er usynleg kraft i menneska. Utan at vi i skulane alt frå vi er små, får denne opplæ- ringa, vil slekta kollapse. I dag lagar menneska symboler av alt og dyrkar desse framfor det verkelege. Endelykta er krig og atter krig.

Ta berre eit døme: Ordføraren i Norddal kommune skriv i ein artikkel i Sunnmørsposten for tysdag 14. d.m. «at om vi kjem med i EU, noko det teiknar til, så skal dei norske bøndene leve av innført mat og elles tuftte livet sitt på symbolet Euroen. Euroen kjem tilsend som bidrag i posten. Gardane i Norge legg ein brakk. Pedagogikken i skulane har i så fall forfeila sitt mål. Sann bibel- søge kunne hjelpe for framtida.

Anders Ryste

Frigjøring - - -

hvilken betydning en slik ubevisst frigjøring fra kroppen kan ha.

Det har også vært hevdet at når et menneske blir sykt, samler astralkroppen kraft og energi for den fysiske kroppen under søvn. Det er jo en kjent sak at ved alvorlige sykdomstilfeller kan det plutselig inntruffe en vending til det bedre etter noen timers søvn. Det er vel ikke utenkelig at vi på samme vis også kan få hjelp i hverdagen. Mange problemer løser seg liksom av seg selv mens man sover.

Mange har opplevd den frigjøring fra kroppen i forbindelse med sykdom eller under fødsel:

«Det var en vanskelig fødsel, og langvarig. Den gamle jordmoren som hjalp til, var trett og gikk og la seg, slik at jeg ble liggende alene utover de tidlige morgentimene. Jeg var helt utslitt og følte meg forlatt. Da smertene var på det verste, løsrev jeg meg fra meg selv og merket at jeg sto på noen meters avstand. Full av medlidenhet betraktet jeg min egen kropp som lå og vred seg på bordet. Jeg ble rolig og merket at jeg samlet krefter til de forestående siste anstrengelsene. Denne henstanden, lettelsen, var så overveldende at jeg vil huske den så lenge jeg lever. Sykepleieren kom først etter at barnet var født.»

«Jeg lå på sykehus en ukes tid på grunn av høy feber. I blodet mitt sirkulerte et virus som de ikke kjente til. Det endte med at jeg en natt opplevde at jeg ble frigjort fra meg selv og svevde oppunder taket. Jeg svevde vannrett og betraktet kroppen min som lå på sengen. Det følte utrolig behagelig. Jeg opplevde bare en grenseløs glede. Det var som jeg var en utenforstående iakttagere i mitt eget sykeværelse. Til slutt våknet jeg i sengen. Rundt meg sto tre leger med forskjellige instrumenter. En av dem sa at jeg hadde vendt tilbake til livet. De påsto at hjertet mitt hadde stanset. Siden har jeg tenkt over det som skjedde. Jeg syntes at mitt jeg som svevde over sengen, var et hvitt

lysskinn. Det var den delen av meg som føler, det vil si jeg mener det var min personlighet eller ånd eller kanskje min sjel.»

En kjøpmann forteller om en opplevelse han hadde for noen år siden:

«Jeg ble innlagt på sykehus, og det ble bestemt at de skulle foreta en katerisering. Mens dette foregikk, stanset hjertet mitt. Jeg syntes jeg lå oppe under taket i operasjonssalen, en liten og lett skapning, som en fugl. Jeg kikket vemodig ned mens en mengde leger og pleiersker prøvde å vekke meg til liv. Jeg tror at jeg der oppe fra ville ha bedt dem om å la meg være i fred og få hvile, jeg hadde det bra. Men vi snakket tydeligvis ikke samme språk mer. De hørte meg ikke. Å, hvor vondt det gjorde en stund senere i kropp og sjel. Det kjentes som alle pleierskene og legene hadde presset hendene mot brystet mitt hele tiden. «Det går bra», sa de til meg gang på gang – og jeg kjente meg fryktelig skuffet over at de ikke gjorde som jeg ville. Selv da de førte meg tilbake til avdelingen, gråt jeg hysterisk.»

Doktor N. H. Downer har fastslått at disse fenomenene har klar sammenheng med funksjonene i hypofysen og corpus pineale («furukonglekjertelen»). Disse kjertlene antas å ha betydning også for andre parapsyriske fenomener. Det tok tusener av år før man ved anatomiske og fysiologiske metoder klarte å utrede akupunktorens funksjonsmekanismer. Nå vet vi at akupunktoren frigjør organismens egne «smertemedisiner», endorfiner. Kanskje vi i fremtiden kan klargjøre de parapsyriske fenomenene ytterligere ved å studere disse kjertlenes funksjon mer inngående og fra et helt nytt synspunkt.

Det finnes mennesker som i grenselandet mellom søvn og våken tilstand har opplevd en helt ubetydelig frigjøring fra kroppen, bare noen centimeter. Andre har sett en tynn, sølvfarget tråd forbinde astrallegemet med kroppen. En far forteller at hans fireårige sønn ropte: «Pappa, jeg drømte at jeg var oppe under tak-

lampen og hang fast i meg selv med et snøre!» Barnet kan neppe ha hørt dette av klarsynte som hevder å ha sett tråden. Barnets opplevelser er ekte. Det er blitt sagt at hvis tråden brister, dør det fysiske legemet. Ifølge klarsynte strekkes tråden og blir nesten usynlig hvis astrallegemet forflytter seg mer enn fem meter fra den fysiske kroppen.

De som ikke er fortrolig med fenomenet, bør ikke eksperimentere med spontan frigjøring fra kroppen. En lek med paranormale fenomener kan få en farlig utgang for den som ikke kjenner til den energi og de lover han må underordne seg.

Det virker som om den som har nådd tilstrekkelig modenhet, får muligheter til å utforske de paranormale fenomenene. Man bør ta dem på en naturlig og saklig måte. Hvis man ikke avviser dem, kan det åpne seg nye livsdimensjoner. Den viktigste oppdagelsen i forbindelse med frigjøring fra kroppen er at det virkelige mennesket faktisk er en åndelig skapning, og at den fysiske kroppen som omgir oss, bare er et skall, en slags beskyttelsesdrakt.

Også døden fører bare til forandring av eksistensformen.

Jeg'ets frigjørings-fenomen behøver ikke nødvendigvis være dramatisk eller høre sammen med livets krisesituasjoner. En mann med sterke parapsyriske anlegg pleier ofte å frigjøre seg fra kroppen. Jeg tror hans innstilling til fenomenet er den rette – fornuftig og naturlig:

«Sent på kvelden, etter at jeg hadde lagt meg, begynte jeg å lure på om jeg hadde gitt hesten mat for natten i spiltuet. Tanken plaget meg så mye at jeg bestemte meg for å kle på meg igjen og gå ut og se etter. Idet jeg skulle stå opp av sengen, ble jeg litt svimmel. Jeg var i stallen hos hesten. Den tygde i ro og mak og syntes å ha fôr nok for natten. Jeg sto stille i nærheten og tenkte at jeg ikke ville uroe den. Men den spilte ut de følsomme neseborene og sluttet å tygge, som den lyttet til noe. Det var helt tydelig at den kjente på seg at noen var i nærheten. Jeg sa lavt at det bare var meg som kom for å se til den. Og den hørte meg sikkert, for den prustet kraftig og begynte å tygge igjen. Jeg tenkte: Hvordan i all verden er jeg havnet her i stallen. I samme øyeblikk kjente jeg at omgivelsene forandret seg. Jeg lå i sengen.»

Denne mannen har ofte opplevd frigjøring fra kroppen i vanlige hverdags-situasjoner, når det gjelder å koke morgenkaffe osv. Han betrakter sine opplevelser som helt normale og naturlige.

Ode – til Vaclav Havel

En dikter satt, i indre nød –
i årevis på vann og brød.
Som straff for lys fra frihetsglød.

Han skapte dikt og flere drama
som rullet opp et panorama,

om menneskesjeler i konflikt –
i tro og tvil, i dåd og svikt.

Han diktet virkeligheten frem;
for sin nasjon. Og han kom hjem.

En president med filosof-visjoner.
Som fremsynt forutskuer – med vidsyn for nasjoner.

Se – vesentlig er menneskers kvalitetsforskjell:
De som kun vil hevde seg selv.
Og de som kjemper for andres vel.

Og himmelvid er forskjellen i ånds-nivå.
«Mange er kallet, men utvalgt er de få».

Der finnes mang en statsmann-fariseer.
De færreste blir «født på ny –
av ånd» – i sjelens fødselsveer.
Lys-født av Gud – som gudbenådet seer – –

Et folk var innesperret i statslave-bur.
Bak jernteppe og militærvelde-mur.

«Europas hjerte» – et land i øst
ble under istid knuget.
Svakt blafret håpets lys. Knappt noen trøst.
Og mørket ruget.

Da brøt den nye våren frem,
hvor is-død måtte vike!
Og feiet snart vekk alle dem
som svek sitt folk og rike.

Nytt lys ble født en frihetsdag,
hvor hele det mørke livsbedrag
forsvant som ved et trylleslag!

Se – Vaclav Havel kom med sin lyre
og virkeliggjorde selve eventyret!

For dette er av eventyrets lov:
At den som led – og ei forsov

sin nådetid – blir i tidens fylde,
den rette Askeladd – fra eventyrets bilde – –

Svein Otto Hauffen

Nobelprisvinnar Trygve Haavelmo:

«Det som er opplagt, er at du ikke kan få både i pose og sekk... Mer vekst i de rike land er en forferdelig tanke. Det går ikke i hop med miljøet. Dette er en selvfølgelighet for fagfolk.»

OPPDAG PROPAGANDAEN

Under krig og forberedelser til krig er det sannheten som er det første offeret. Det er ingen overraskelse at Irak jukser med fakta, men det er verre å oppdage vestens propaganda i samme sak (jfr. Powells bildebevis ang. Krekar. Anlegget som ble vist tilhører en annen kurdisk gruppe, nemlig PUK, og ikke Krekars gruppe)

Nesten all informasjon fra partene i en konflikt er propaganda, mener medieforskere. Her er noen kildekritiske tips fra ekspertene om hvordan man ser om nyhetsflommen preges av propagandaen.

Fremgår det hvorfor akkurat denne informasjonen presenteres akkurat nå? Hvem kan tjene på det?

Får ulike synspunkter komme frem? Hvilke stemmer og perspektiver er det vi IKKE får del i?

Kan det finnes noe som taler mot de opplysninger som presenteres? Går det an å kontrollere dem?

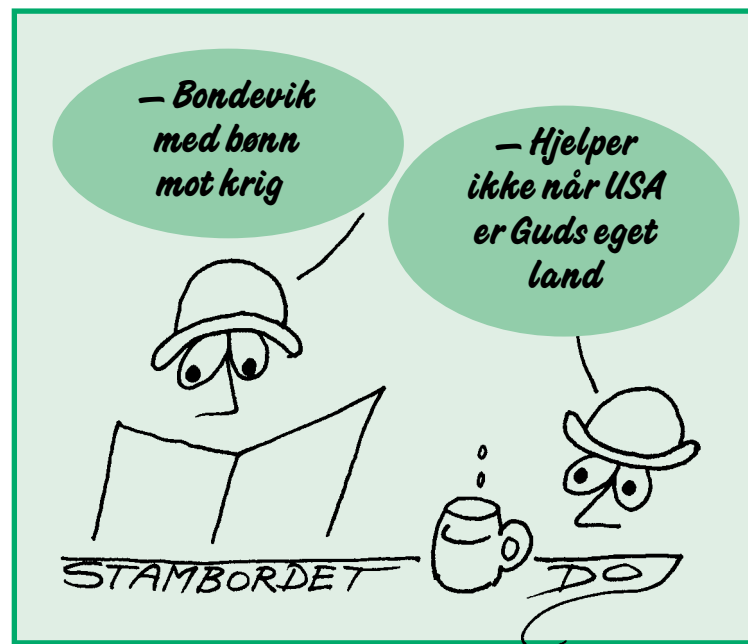
Hva er kilden? I krig slutter mediene fra berørte land ofte opp om sine ledere.

Har de som uttaler seg i medier tilknytning til en av de krigførende partene?

Hent ikke opplysninger og nyheter bare fra en avis/radio- eller TV-kanal. Søk alternative kilder f.eks. på internett (og vær kildekritisk selv mot dem).

Flere organisasjoner gransker amerikanske myndigheter og nyhetsmedier, f.eks. Fair (www.fair.org), Accuracy in Media (www.aim.org) og Center for Media and Public Affairs (www.cmpa.com <http://www.cmpa.com>).

DOJ

Samfunnsliv

Redaksjon og ekspedisjon
6150 ØRSTA

Abonnement i hele Norden
Kr. 480,- pr år
kr. 240,- pr halvår

Annonsepris kr. 4,- pr mm
1. side kr. 4,50 pr mm

Abonnement kan tegnes
ved poststedene eller
direkte i ekspedisjonen

Sats og trykk:
Møre-Nytt, Ørsta